

Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen
Academiejaar 2007-2008
Eerste Examenperiode

**DE RELATIE TUSSEN INDIVIDUELE VERSCHILLEN IN HECHTING EN
INHIBITIE VOOR BEDREIGENDE INFORMATIE**

Scriptie neergelegd tot het behalen van de graad van Licentiaat in de Psychologie,
Optie Klinische Psychologie
door
Liesbeth Bourgeois

Promotor: Prof. Dr. J. De Houwer
Begeleiding: Lic. Marieke Dewitte

Ondergetekende, Liesbeth Bourgeois, geeft toelating tot het raadplegen van de scriptie door derden.

Dankwoord

Deze scriptie betekent het eindpunt van mijn vijfjarige universiteitsopleiding en luidt tegelijk een nieuwe periode in. Zonder een aantal mensen zou ik nooit zover geraakt zijn. Daarom wil ik deze mensen graag bedanken.

Eerst een woord van dank aan Prof. Dr. Jan De Houwer, voor de kans die ik kreeg om deze thesis onder zijn promotorschap te realiseren. Hierbij aansluitend, dank ik Marieke Dewitte voor haar begeleiding en aanmoedigende woorden.

Verder wil ik medestudenten en vriendinnen bedanken bij wie ik steeds terecht kan voor een luisterend oor.

Maar mijn grootste dank gaat uit naar mijn mama, papa en mijn broer. Bedankt voor de steun die jullie mij altijd geboden hebben (en bieden) en het vertrouwen in mij en in mijn kunnen. Door jullie onvoorwaardelijke steun en liefde heb ik alle vrijheid gehad om mezelf te ontwikkelen en vormen tot wie ik ben.

Liesbeth Bourgeois

Mei 2008

DE RELATIE TUSSEN INDIVIDUELE VERSCHILLEN IN HECHTING EN INHIBITIE VOOR BEDREIGENDE INFORMATIE

Abstract

Aandacht voor emotionele informatie speelt een centrale rol in de activering van het hechtingssysteem. In de huidige studie onderzochten wij één component van selectieve aandacht, namelijk inhibitie. Meer bepaald onderzochten we het verband tussen inhibitie voor emotionele informatie en individuele verschillen in hechting. Om inhibitieprocessen te onderzoeken, gebruikten we een negatieve affectieve priming taak met hechtingsgerelateerde, egocentrische en algemeen bedreigende en positieve woorden. De vragenlijst, Experiences in Close Relationships Scale-Revised, werd gebruikt om individuele verschillen in hechting te meten bij studenten. Vanuit de hechtingstheorie kunnen we verwachten dat individuen verschillen in de mate waarin ze emotionele informatie kunnen inhiberen. Concreet verwachtten we dat individuen die hoog scoren op de angstige hechtingsdimensie moeite zouden hebben met het inhiberen van elke vorm van bedreiging. Voor individuen die hoog scoren op de vermijdende hechtingsdimensie verwachtten we dat ze bedreigende stimuli goed zouden kunnen inhiberen, tenzij die dreiging mislukken en falen signaleert. Verder exploreerden we inhibitieprocessen voor positieve stimuli als een functie van individuele verschillen in hechting. De resultaten toonden een algemeen NAP-effect voor emotionele stimuli. De afzonderlijke NAP-scores waren echter niet gecorreleerd met de hechtingsdimensies. De theoretische predicties werden dus niet ondersteund vanuit onze onderzoeksresultaten.

Inhoudstafel

1	Inleiding.....	1
1.1	Algemene Inleiding.....	1
1.2	De Hechtingstheorie.....	2
1.2.1	Het Hechtingsgedragssysteem.....	2
1.2.2	Het Model van het Hechtingsysteem.....	4
1.2.3	Dreiging Activeert het Hechtingsgedragssysteem: de Normatieve Werking.....	5
1.2.4	Individuele Verschillen in de Werking van het Hechtingsgedragssysteem.....	8
1.2.5	Hechtingsstijlen en Dimensies in de Volwassenheid.....	10
1.2.6	Interne Werkmodellen als Cognitieve Schema's.....	12
1.2.7	Individuele Verschillen in Hechting en Hechtingsstrategieën: Cognitieve, Emotionele en Gedragmatige Gevolgen.....	16
1.2.8	Individuele Verschillen in Hechting en Aandacht voor Emotionele Informatie.....	25
1.3	De Huidige Studie.....	26
	Meten van inhibitieprocessen.....	28
1.4	Hypothesen.....	31
1.4.1	Hypothesen in Verband met Bedreigende Stimuli.....	31
1.4.2	Hypothesen in Verband met Positieve Stimuli.....	32
2	Methode.....	33
2.1	Steekproef.....	33
2.2	Apparatuur en Materiaal.....	33
2.2.1	Zelfrapportage Vragenlijsten.....	33
2.2.2	Stimulusmateriaal.....	34
2.3	Procedure.....	34
3	Resultaten.....	36
	Statistische NAP-analyses.....	36
3.1	Algemene NAP-effecten.....	36
3.2	Volgorde-effecten.....	38

3.3	Individuele Verschillen in Hechting en Inhibitie	39
3.4	Gemoedsverschillen Voor en Na de NAP-taak.....	42
3.5	De Relatie tussen Beide NAP-taken	45
4	Discussie.....	47
4.1	Bespreking van de resultaten en Suggesties voor Toekomstig Onderzoek.....	47
4.2	Beperkingen en Sterkte van de studie	53
4.3	Conclusie	55
	Referenties.....	56
	Bijlagen	

1 INLEIDING

1.1 Algemene Inleiding

Binnen de hedendaagse psychologie wordt veel aandacht besteed aan onderzoek naar de cognitieve verwerking van emotionele informatie. Een belangrijk idee is dat stimuli die bedreiging signaleren voor de veiligheid en het welbevinden van individuen meer kans hebben om de aandacht te trekken dan stimuli die eerder neutraal zijn (bv. Mogg & Bradley, 1998). Immers, emotioneel relevante informatie heeft een hogere motivationele waarde (Lang, Bradley, & Cuthbert, 1997): dreiging signaleert gevaar dat aangepakt moet worden.

Individueen verschillen echter in de manier waarop ze bedreigende informatie verwerken. Om deze verschillen in het psychisch functioneren te onderzoeken, zullen wij een beroep doen op de hechtingstheorie (Bowlby, 1969/1982) die in de laatste decennia tot één van de meest invloedrijke theorieën kan gerekend worden om zowel het psychisch functioneren als het functioneren in interpersoonlijke relaties beter te begrijpen.

Een van de meest centrale ideeën van de hechtingstheorie is dat vroege hechtingservaringen met primaire hechtingsfiguren worden opgeslagen in interne werkmodellen die een belangrijke invloed uitoefenen op cognities, emoties en gedrag in toekomstige relaties (Bowlby, 1973). Deze werkmodellen kunnen namelijk beschouwd worden als cognitieve-affectieve kennisstructuren of schema's die automatisch geactiveerd kunnen worden in een hechtingsrelevante context. Eens geactiveerd, worden deze schema's verondersteld automatisch informatieverwerkingsprocessen te beïnvloeden zoals aandacht, geheugen en interpretaties (Pietromonaco & Barrett, 2000).

Shaver en Mikulincer (2002) hebben de basisideeën van Bowlby systematisch geïntegreerd in een model van het hechtingssysteem. In dit theoretische model geven ze een overzicht van de cognitieve en dynamische processen die betrokken zijn bij de activering en werking van het hechtingssysteem in de volwassenheid. Vertrekkende vanuit dit model, konden verschillende hypothesen geformuleerd worden. In de huidige studie proberen we de relatie tussen hechtingsrepresentaties en de verwerking van bedreigende informatie te onderzoeken vanuit een sociaal-cognitief perspectief aan de

hand van een experimentele reactietijdtaak. Binnen deze thesis zal de focus gelegd worden op individuele verschillen in het verwerken van bedreigende informatie. In het huidige onderzoek zullen we ons richten op één component binnen de informatieverwerking, namelijk het proces van selectieve aandacht en meer specifiek op inhibitieprocessen. Verschillen in de mate waarin bedreigende informatie geïnhibeerd kan worden, vloeien voort uit verschillende hechtingsstrategieën. Deze strategieën zijn op hun beurt ontstaan vanuit verschillende interactiepatronen met hechtingsfiguren (Mikulincer & Shaver, 2003).

Deze thesis zal beginnen met een beschrijving van de basisconcepten en processen die binnen de hechtingstheorie centraal staan, omdat het opzet van het onderzoek in deze thesis kadert binnen de hechtingsvisie.

1.2 De Hechtingstheorie

1.2.1 Het Hechtingsgedragssysteem

Bowlby (1982/1962, 1973, 1979, 1980) ontwikkelde een theorie om de emotionele binding tussen kinderen en hun verzorgers te beschrijven en te verklaren. Hij observeerde bij zuigelingen van vele zoogdieren dat de zorg en bescherming van volwassenen noodzakelijk zijn voor de overleving; bijgevolg is de basisstelling van de hechtingstheorie dat kinderen geboren worden met een biologisch systeem, namelijk het hechtingsgedragssysteem. Dit systeem beschermt individuen voor gevaar en verhoogt de overlevingskansen, omdat het in tijden van nood aanzet tot het behouden en/of het zoeken van nabijheid van vertrouwde volwassenen die bescherming en steun kunnen bieden (Bowlby noemde deze ondersteunende anderen "hechtingsfiguren"; Bowlby, 1982/1969). Deze biologische, evolutionaire functie wordt verondersteld het meest kritisch te zijn gedurende de vroege kindertijd. Kinderen worden namelijk geboren met onvolledig ontwikkelde eigenschappen en zijn niet in staat om zichzelf te beschermen, te voeden en voort te bewegen. Daardoor zijn zij gedurende een lange periode afhankelijk van een vertrouwde volwassene die hen kan beschermen.

Niettemin stelde Bowlby (1988) dat het belangrijk is voor individuen van alle leeftijden om hechte emotionele banden te vormen. Verschillende onderzoekers hebben

dan ook zijn basisideeën verder uitgewerkt en de hechtingstheorie gebruikt als conceptueel kader voor het bestuderen van liefdesrelaties in de volwassenheid. Hazan en Shaver publiceerden in 1987 als eersten een artikel waarin ze hun theorie uiteenzetten dat romantische liefde of emotionele binding tussen partners een hechtingsproces is dat gelijkaardig verloopt als het hechtingsproces in de kindertijd. Volgens deze onderzoekers reflecteren gedragingen en emoties die zowel binnen kind-ouderrelaties als binnen volwassen liefdesrelaties verschijnen deels de werkzaamheid van het hechtingsgedragssysteem (Hazan & Shaver, 1987, 1994). De publicatie van Hazan en Shaver's artikel is het startpunt geweest om romantische liefde te benaderen vanuit een hechtingsperspectief en om hechtingspatronen (i.e., patronen in de manier waarop individuen zich voelen, denken en gedragen) in volwassen hechtingsrelaties te onderzoeken.

Dit ligt in het verlengde van Bowlby's oorspronkelijke idee dat het hechtingssysteem actief is gedurende het hele leven en dat hechtingsprocessen niet alleen tijdens de kindertijd, maar ook in de volwassenheid een invloed uitoefenen op hechte relaties. Het hechtingssysteem is zichtbaar in gedachten en gedragingen die te maken hebben met het behouden en/of het zoeken van nabijheid van hechtingsfiguren. Volgens Bowlby (1982/1969) maken deze nabijheidzoekende gedragingen in de volwassenheid ook deel uit van het hechtingssysteem. Deze gedragingen beschouwt Bowlby als de primaire hechtingsstrategie en bestaat uit een brede waaier van gedragingen die dienen om de aandacht te trekken van anderen die bescherming kunnen bieden. Afhankelijk van hoe ernstig dreigingen worden ingeschat, kunnen vormen van hechtingsgedrag variëren van signalen die duidelijk maken dat men nabijheid wil behouden en/of verkrijgen tot het uiten van intense negatieve emoties (bv. verdriet, angst, woede) en actief toenaderingsgedrag. Met het toenemen van de leeftijd kan deze bescherming voor bedreiging, naast de fysieke nabijheid van hechtingsfiguren, ook bekomen worden door mentale representaties van hechtingsfiguren die automatisch geactiveerd worden door dreiging (Mikulincer, Shaver, & Pereg, 2003). Van zodra men vervolgens de hechtingsfiguur als nabij, steunend en responsief beschouwt, is het hoofddoel van het hechtingsgedragssysteem bereikt; individuen voelen zich veilig en het zoeken van nabijheid met de bedoeling bescherming en zorg te krijgen is niet langer nodig. Het

hechtingssysteem wordt geïnactiveerd en het hechtingsgedrag stopt (Mikulincer & Shaver, 2003).

Bowlby wijst eveneens op het functionele belang van nabijheidzoekende gedragingen in tijden van nood. Het hechtingssysteem speelt namelijk een belangrijke rol in de affectregulatie (Bowlby, 1982/1969; Mikulincer et al., 2003). Volgens Bowlby (1982/1969) is nabijheid zoeken een natuurlijke reactie om met negatieve gevoelens ten gevolge van dreiging voor het zelf of de hechtingsrelatie om te gaan. Immers, door het krijgen van steun en zorg van hechtingsfiguren kunnen stressgevoelens verminderen. De nabijheid van deze figuren is volgens Bowlby dan ook uitermate belangrijk voor de mentale gezondheid, emotionele stabiliteit en de adaptatie aan stressvolle periodes tijdens de hele levensspan van individuen. Verder is de nabijheid van hechtingsfiguren ook belangrijk voor het ontwikkelen van een gevoel van basisvertrouwen en veiligheid en voor de activering van andere gedragssystemen (bv. exploratie).

1.2.2 Het Model van het Hechtingssysteem

Shaver en Mikulincer (2002) hebben een model ontwikkeld waarin zij recente onderzoeksbevindingen systematisch geïntegreerd hebben met vroegere theoretische ideeën van Bowlby (1982/1969, 1973), Ainsworth (1991), Cassidy en Kobak (1988) en Fraley en Shaver (2000). In dit model beschrijven zij de activering en de dynamiek van het hechtingssysteem en zij benadrukken onderliggende cognitieve processen en hechtingsstrategieën.

In het model (zie Bijlage 1) kunnen drie componenten onderscheiden worden. In de eerste component wordt informatie over veranderingen in de omgeving verwerkt. Dit omvat het monitoren en beoordelen van bedreigende gebeurtenissen en is verantwoordelijk voor de activering van het hechtingssysteem. De tweede component in hun model bestaat uit het monitoren en beoordelen van de beschikbaarheid van externe of geïnternaliseerde hechtingsfiguren; deze component is verantwoordelijk voor individuele verschillen in het gevoel van veiligheid en de ontwikkeling van strategieën (i.e., primaire strategieën) die voortvloeien uit veilige gehechtheid. De derde component bestaat uit het monitoren en beoordelen van de bruikbaarheid of effectiviteit van nabijheid zoeken om met gevoelens van stress en onveiligheid om te gaan; deze

component is verantwoordelijk voor individuele verschillen in de ontwikkeling en het gebruik van secundaire hechtingsstrategieën (hyperactiverende versus deactiverende strategieën). Daarbij stelden Shaver en Mikulincer (2002) dat deze drie verschillende hechtingsstrategieën de beoordelingen of percepties binnen elke component van hun model beïnvloeden en zelf door deze percepties beïnvloed worden. Dit model laat dus toe om individuele verschillen in de activering en werking van het hechtingssysteem in de volwassenheid te begrijpen.

1.2.3 Dreiging Activeert het Hechtingssystem: de Normatieve Werking

Aanvankelijk ging Bowlby (1982/1969) ervan uit dat het hechtingssysteem automatisch geactiveerd wordt wanneer het leven van individuen in gevaar is door bedreigingen in de omgeving. In zijn latere werk stelde Bowlby (1973) dat het hechtingssysteem, naast fysieke bedreigingen voor het zelf (bv. ziekte, angst), ook geactiveerd wordt door psychologische bedreigingen, bijvoorbeeld door het verlies van hechtingsfiguren of door het vooruitzicht van hen gescheiden te worden (i.e., hechtingsgerelateerde dreigingen). De confrontatie met dreiging brengt namelijk gevoelens van angst en ontreddeering teweeg, waardoor de behoefte aan bescherming en zorg van anderen ontstaat. Bijgevolg wordt het hechtingssysteem automatisch geactiveerd.

In het model dat hierboven werd beschreven, veronderstellen Shaver en Mikulincer (2002) in het verlengde van Bowlby's ideeën dat dit systeem geactiveerd wordt door de perceptie van dreiging. Zij benadrukken dat vooral de subjectieve beoordeling van dreiging het hechtingssysteem activeert, eerder dan het feitelijke, objectieve vóórkomen van bedreigingen. Elke interne of externe gebeurtenis die individuen percipiëren als zijnde bedreigend, kan volgens hen het hechtingssysteem activeren. Deze perceptie is volgens Shaver en Mikulincer het resultaat van de werkelijke aanwezigheid van bedreigende signalen enerzijds en de verwachting van individuen dat een gebeurtenis een negatief effect kan hebben op het welbevinden en de overleving anderzijds.

Dus zowel dreigingen van fysieke als psychologische aard en bedreigingen die wel of niet gerelateerd zijn aan hechting, activeren het hechtingssysteem. Deze activering leidt automatisch tot een verhoogde toegankelijkheid van hechtingsgerelateerde

cognities (namelijk mentale representaties van hechtingsfiguren worden geactiveerd). Vermoedelijk is dit de eerste stap van een proces dat vaak uitmondt in het zoeken van nabijheid en/of nabijheid bewaren van hechtingsfiguren. Echter, in de volwassenheid en in sommige situaties leidt de activering van het hechtingssysteem niet tot het zoeken van fysieke nabijheid (bv. door de afwezigheid van hechtingsfiguren of andere omgevingsfactoren of door persoonlijke factoren), maar zal de activering van mentale representaties van hechtingsfiguren die gewoonlijk steunend en responsief optreden, voldoende zijn om stressgevoelens (bv. angst, verdriet, boosheid) ten gevolge van bedreiging te verlichten. Door deze symbolische representaties van hechtingsfiguren op te roepen, kunnen volwassenen zich namelijk dicht bij hun hechtingsfiguur voelen (i.e., symbolische nabijheid) en een gevoel van veiligheid creëren (Mikulincer & Shaver, 2003). Er zullen uiteraard situaties zijn waarin deze strategieën tekortschieten, zodat ook volwassenen nog genoodzaakt worden om fysieke nabijheid te zoeken ten aanzien van hun hechtingsfiguren om stressgevoelens te reguleren (Bowlby, 1982/1969, 1988).

De perceptie van dreiging activeert dus automatisch het hechtingsgedragssysteem en motiveert individuen om hechtingsfiguren op te zoeken (fysiek of symbolisch) of om nabijheid te behouden als middel om met dreiging om te gaan en het welbevinden te beschermen. Deze dynamiek van het hechtingssysteem observeerden Hazan en Shaver (1987) in volwassen partnerrelaties. Zij merkten bijvoorbeeld op dat volwassenen, net als kinderen, zich veiliger voelen wanneer hun partner dichtbij, beschikbaar en responsief is. In deze omstandigheden zijn ze ook meer geneigd om de omgeving met vertrouwen te verkennen. Maar wanneer volwassenen zich bedreigd voelen of niet zeker zijn dat hun partner beschikbaar zal zijn, dan voelen ze zich onder meer angstig, bezorgd en onzeker en ze proberen de aandacht en nabijheid van hun partner terug te winnen (Fraley & Shaver, 2000). Een studie waarin het gedrag van volwassenen geobserveerd werd in een naturalistische studie heeft aangetoond dat hechtingsgedragingen (bv. omhelzen, in de nabijheid blijven, volgen van de partner) geactiveerd worden in omstandigheden waarin de relatiestabiliteit bedreigd werd (i.e., het vertrek van een partner in een luchthaven) met de bedoeling nauw contact te behouden met de liefdespartner. Wanneer koppels niet gescheiden werden van elkaar (i.e., wanneer ze samen ergens naartoe vlogen), dan vertoonden zij weinig hechtingsgedragingen (Fraley & Shaver, 1998). In een andere studie vonden Fraley en

Shaver (1997) dat de fysiologische arousal verhoogde wanneer individuen dachten aan mogelijk verlies of scheiding van hun liefdespartner. Bowlby (1982/1969, 1973) stelde evenzeer dat het hechtingssysteem geactiveerd wordt wanneer interpersoonlijke relaties verstoord of bedreigd worden. Scheiding van een primaire hechtingsfiguur, bijvoorbeeld van een ouder of liefdespartner, is dus een extreem stressvolle gebeurtenis voor individuen van alle leeftijden.

Naast deze gedragsmatige en fysiologische evidentie voor de activering van het hechtingssysteem in bedreigende contexten, hebben recente studies ook aangetoond dat gedachten gerelateerd aan nabijheid geactiveerd worden in bedreigende situaties. In een studie van Mikulincer, Birnbaum, Woddis en Nachmias (2000) werd aan de hand van een lexicale beslissingstaak gevonden dat individuen relatief snel reageerden op woorden die gerelateerd waren aan nabijheid (bv. nabijheid, liefde) na subliminale priming van een bedreigend woord dat al of niet gerelateerd was aan hechting (bv. dood, mislukking, ziekte). Dit effect werd enkel gevonden voor woorden die gerelateerd waren aan nabijheid, maar niet voor positieve hechtings-ongerelateerde woorden. Dit wijst op een verhoogde cognitieve toegankelijkheid van hechtingsgerelateerde gedachten na priming van een bedreigend woord. In een serie van vervolgstudies vonden Mikulincer, Gillath en Shaver (2002) dat bedreigende contexten (door priming van een bedreigend woord zoals separatie en falen) automatisch cognitieve representaties van hechtingsfiguren activeerden; dit bleek uit een verhoogde toegankelijkheid van namen van hechtingsfiguren, maar niet van namen van andere mensen.

De bovenvermelde onderzoeksresultaten tonen aan dat contextuele factoren die het hechtingssysteem automatisch activeren gelijkaardig zijn voor alle individuen, namelijk dreiging (zelfs wanneer die niet bewust wordt waargenomen); iedereen ondervindt de activering van het hechtingssysteem. Deze bevindingen doen dus vermoeden dat het hechtingsgedragssysteem universele kenmerken heeft (Shaver & Mikulincer, 2002). Ondanks deze universeel geldende processen, heeft Bowlby (1973) ook individuele verschillen beschreven en er is evidentie gevonden voor individuele verschillen in de activering, inhibitie en dynamiek van dit systeem (Shaver & Mikulincer, 2002). Uit het volgende zal namelijk blijken dat de perceptie van dreiging gekleurd kan worden door vroegere ervaringen met de hechtingsfiguur (zie verder 1.2.6).

1.2.4 Individuele Verschillen in de Werking van het Hechtingsgedragssysteem

Volgens Bowlby (1973) zijn individuele verschillen in de werking van het hechtingssysteem voor een groot deel toe te schrijven aan de kwaliteit van interacties met hechtingsfiguren (namelijk het wel of niet beschikbaar, sensitief en responsief zijn van de hechtingsfiguur) tijdens stressvolle gebeurtenissen. Een belangrijk idee van Bowlby (1973) is dat alle interpersoonlijke ervaringen met hechtingsfiguren, beginnende in de kindertijd, symbolisch worden opgeslagen in mentale representaties. Deze interne werkmodellen kunnen beschouwd worden als cognitieve kennisstructuren. Ze bevatten overtuigingen van het zelf en anderen en worden opgeslagen in het lange termijn geheugen. Ook in het model van Shaver en Mikulincer (2002) is de perceptie van de beschikbaarheid van de hechtingsfiguur de voornaamste bron van individuele verschillen in de werking van het hechtingssysteem; deze perceptie zal beïnvloed worden door vroegere ervaringen met de hechtingsfiguur (zie verder 1.2.6).

Eens het hechtingssysteem geactiveerd is en hechtingsfiguren van individuen tegemoet komen aan hun hechtingsbehoeftes door beschikbaar, sensitief en responsief te zijn, dan zullen deze individuen een basisgevoel van veiligheid verwerven. Bijgevolg ontwikkelen zij een positief model (of positieve overtuigingen) van het zelf; ze voelen zich waardevol, aanvaard door anderen en bekwaam om met negatieve gevoelens om te gaan. Daarmee samenhangend ontwikkelen zij een positief model van anderen; ze hebben positieve verwachtingen over de beschikbaarheid van anderen en verwachten dat ze op anderen kunnen rekenen wanneer ze hen nodig hebben (i.e., een positief model van anderen). Verder versterkt de beschikbaarheid van een hechtingsfiguur de waargenomen effectiviteit van nabijheidzoekend gedrag. Dit bevordert de ontwikkeling van stressregulerende strategieën die op veiligheid gebaseerd zijn (Mikulincer et al., 2003).

Indien de hechtingsfiguren in stressvolle en bedreigende situaties niet beschikbaar zijn en niet responsief reageren, dan zullen de oorspronkelijke stressgevoelens van individuen toenemen en er zal een gevoel van onveiligheid ontstaan. Bijgevolg ontwikkelen individuen negatieve mentale representaties van zichzelf en anderen (bv. twijfels over eigen zelfwaarde en competenties, twijfels over de goede bedoelingen van anderen; Main, Kaplan, & Cassidy, 1985). Door dergelijke negatieve interacties leert

men ook dat de primaire hechtingsstrategie niet effectief is om negatieve gevoelens te verlichten. Integendeel, deze strategie verhoogt stressgevoelens. Het nabijheidzoekend gedrag faalt dus in het reguleren van stressgevoelens omdat de hechtingsfiguur onbeschikbaar is. Het doel van het hechtingssysteem wordt niet bereikt (i.e., er wordt geen gevoel van veiligheid verworven).

Volgens het model van Shaver en Mikulincer (2002) worden individuen vervolgens aangezet om een (bewuste en/of onbewuste) beslissing te maken over de functionaliteit van nabijheid zoeken om alsnog gevoelens van onveiligheid te verminderen en een gevoel van veiligheid te bekomen (i.e., de derde component van het model). Dit resulteert in het ontstaan en gebruik van alternatieve stressregulerende strategieën (Mikulincer & Shaver, 2003) die leiden tot hyperactivering of deactivering van het hechtingssysteem (Main, 1990). Enerzijds, als individuen nabijheid beoordelen als effectief of noodzakelijk om stress te verminderen (omwille van de hechtingsgeschiedenis, temperamentfactoren of contextuele signalen) dan kan dit resulteren in het ontwikkelen van hyperactiverende strategieën die het gebruik van de primaire hechtingsstrategie opdrijven. Anderzijds, als individuen van oordeel zijn dat het zoeken van nabijheid vermoedelijk niet zal leiden tot verminderde stressgevoelens, dan kan dit resulteren in het ontwikkelen van deactiverende strategieën die de primaire hechtingsstrategie inhiberen (Mikulincer & Shaver, 2003).

Dus verschillen tussen individuen in de kwaliteit van een bepaalde interactie, meer bepaald het wel of niet beschikbaar zijn van de hechtingsfiguur, impliceert dat individuen beroep doen op verschillende hechtingsstrategieën om hun stressgevoelens te reguleren. Doorheen herhaaldelijke interacties met hechtingsfiguren tijdens de kindertijd en de adolescentie ontwikkelen individuen interne werkmodellen van het zelf en anderen, waardoor er (relatief) stabiele individuele verschillen in de werking van het hechtingssysteem zullen ontstaan (Mikulincer & Shaver, 2003).

Op basis van dergelijke individuele verschillen in de werking van het hechtingssysteem, kunnen verschillende hechtingsstijlen onderscheiden worden in de volwassenheid.

1.2.5 Hechtingsstijlen en Dimensies in de Volwassenheid

Om de theoretische ideeën van Bowlby te onderzoeken binnen het domein van volwassen hechting, hebben de meeste studies zich gericht op individuele verschillen die gerelateerd zijn aan hechtingsstijlen. Deze stijlen weerspiegelen systematische patronen van sociaal gedrag, gevoelens, relationele verwachtingen en overtuigingen die individuen hebben gevormd over zichzelf, anderen en interpersoonlijke relaties op basis van hun hechtingsgeschiedenis. Verder reflecteren ze ook de stressregulerende hechtingsstrategieën waarop individuen consequent een beroep doen (Fraley & Shaver, 2000; Shaver & Mikulincer, 2002). Elke hechtingsstijl is dus nauw verbonden met interne werkmodellen en reflecteert de onderliggende, organiserende werking van een kenmerkende hechtingsstrategie (primaire, hyperactiverende of deactiverende strategie) (Mikulincer & Shaver, 2003).

Binnen het onderzoek naar hechting bij kinderen was het de traditie om kinderen onder te brengen in drie discrete categorieën of types van hechtingsstijlen (i.e., veilig, angstig/ambivalent en vermijdend). Deze drie hechtingsstijlen werden het eerst beschreven door Ainsworth (1967; Ainsworth, Blehar, Waters, & Wall, 1978) op basis van haar observaties tijdens de Vreemde Situatie Procedure (Ainsworth et al., 1978) in een laboratoriumsituatie. Op basis van de reacties van kinderen op scheiding van en hereniging met hun moeder in een gestandaardiseerde situatie ontwikkelde zij een classificatiesysteem met drie hechtingstypes. Aan de hand van dit meetinstrument werd het mogelijk om wereldwijd empirisch onderzoek te doen naar individuele verschillen in hechting bij jonge kinderen (Cassidy, 1999). Hazan en Shaver (1987) gebruikten deze drie categorieën in hun eerste studies van volwassen hechting om individuele verschillen in volwassen liefdesrelaties te begrijpen. Kort daarop stelde Bartholomew (1990; Bartholomew & Horowitz, 1991) een model voor van individuele verschillen in volwassen hechting, met vier hechtingsstijlen. Bartholomew behield de categorieën van veilige en angstig/ambivalente of gepreoccupeerde hechting, maar binnen de vermijdende hechtingsstijl maakte zij een onderscheid tussen afwijzend-vermijdende hechting en angstig-vermijdende hechting met de bedoeling een onderscheid te kunnen maken tussen respectievelijk individuen die hechte relaties vermijden uit angst om verworpen te worden en individuen die hechte relaties vermijden uit een gebrek aan

verlangen hiernaar (Griffin & Bartholomew, 1994). Deze vier hechtingscategorieën ontstaan door een combinatie van een positief of negatief werkmodel van het zelf met een positief of negatief model van anderen. Daaropvolgende studies (bv. Brennan, Clark, & Shaver, 1998; Fraley & Waller, 1998) brachten echter aan het licht dat hechtingsstijlen in de volwassenheid beter kunnen voorgesteld worden aan de hand van twee dimensies, namelijk een angstige hechtingdimensie en een vermijdende hechtingsdimensie. Dit wijst erop dat individuen kunnen variëren in de mate dat ze angstig en vermijdend zijn in hun relaties met anderen (Brennan et al., 1998). De eerste dimensie, angstige hechting, representeert de affectieve component van hechting. Deze dimensie reflecteert de mate van angst om gescheiden, verworpen en verlaten te worden, de mate waarin individuen bezorgd zijn dat hun partner niet beschikbaar zal zijn in tijden van nood en twijfel over de mate waarin zij gewenst zijn als partner. De tweede dimensie, vermijdende hechting, representeert de gedragsmatige component van hechting. Deze dimensie reflecteert de mate van emotionele afstand en extreme onafhankelijkheid van individuen, wantrouwen in de goedheid van relationele partners en de mate waarin individuen zich ongemakkelijk voelen bij nabijheid of afhankelijkheid van anderen (Mikulincer & Shaver, 2005).

Veilig gehechte individuen scoren laag op beide hechtingsdimensies en hebben positieve werkmodellen van het zelf en anderen (Bartholomew & Horowitz, 1991). Deze individuen hebben mentale representaties van ondersteunende hechtingsfiguren; dit creëert een aanhoudend gevoel van veiligheid en een positief zelfbeeld. Verder voelen deze individuen zich goed bij intimiteit en wederzijdse afhankelijkheid en ze doen een beroep op de primaire hechtingsstrategie (i.e., nabijheid zoeken) en andere constructieve strategieën om stressgevoelens te reguleren (Mikulincer & Shaver, 2003). *Angstig* gehechte individuen scoren hoog op de angstige en laag op de vermijdende hechtingsdimensie. Deze individuen hebben negatieve interne modellen van het zelf en positieve werkmodellen van anderen (Bartholomew & Horowitz, 1991; Mikulincer et al., 2000). Zij worden gekenmerkt door een sterke nood aan intimiteit, maken zich zorgen over hun relaties en hebben angst om verworpen te worden. *Vermijdend* gehechte individuen scoren hoog op de vermijdende hechtingsdimensie. Maar zoals eerder werd beschreven, splitsten Bartholomew en Horowitz (1991) de groep van vermijdend gehechte individuen op. *Afwijzend-vermijdend* gehechte individuen worden

gekenmerkt door een hoge score op de vermijdingsdimensie en een lage score op de angstdimensie. Deze individuen doen overmatig beroep op zichzelf (i.e., ze hebben een positief werkmodel van het zelf) en verkiezen om emotionele afstand te houden van anderen (i.e., ze hebben een negatief werkmodel van anderen). *Angstig-vermijndend* gehechte individuen hebben een negatief werkmodel van het zelf en anderen en scoren hoog op beide hechtingsdimensies. Zowel angstig als vermijndend gehechte individuen worden getypeerd door een aanhoudend gevoel van onveiligheid en het falen van nabijheidzoekende gedragingen om stressgevoelens te verlichten; bijgevolg doen deze individuen beroep op secundaire hechtingsstrategieën (Mikulincer & Shaver, 2003). Het is belangrijk om deze eerder genoemde hechtingsstijlen niet te beschouwen als discrete categorieën, maar eerder als continue variabelen binnen een twee-dimensionele ruimte.

In de huidige studie kozen wij voor een dimensionele visie om individuele verschillen in hechting te meten. Beide hechtingsdimensies kunnen gemeten worden aan de hand van betrouwbare en valide zelfrapportage vragenlijsten (bv. de Experiences in Close Relationships; Brennan et al., 1998), die op een theoretisch voorspelbare wijze geassocieerd zijn met de manier waarop liefdesrelaties beleefd worden en individuen omgaan met hun partner en met de manier waarop stress gereguleerd wordt (Gillath et al., 2006; Mikulincer & Shaver, 2003).

1.2.6 Interne Werkmodellen als Cognitieve Schema's

Uit het voorgaande blijkt dat de verschillende hechtingsstijlen sterk samenhangen met interne werkmodellen en stressregulerende hechtingsstrategieën, die ontwikkeld zijn doorheen herhaaldelijke interacties met al dan niet beschikbare hechtingsfiguren. Herhaaldelijke ervaringen met bijvoorbeeld een beschikbare hechtingsfiguur, hebben een krachtige en blijvende impact op de psychische structuur (i.e., veilige strategieën worden de belangrijkste strategieën om stress te reguleren en veilige werkmodellen van het zelf en anderen worden chronisch toegankelijke mentale representaties) en op het interpersoonlijke gedrag (Mikulincer & Shaver, 2003). Interpersoonlijke ervaringen uit vorige relaties zullen een invloed uitoefenen op het huidige gedrag, emoties en interpretaties van nieuwe sociale informatie. Bowlby (1973) schrijft dit toe aan de cognitieve basis van het hechtingsgedragssysteem.

Inhoud. Interne werkmodellen die ontstaan zijn in de context van het hechtingssysteem bevatten cognitieve overtuigingen over onder andere (a) de mate waarin hechtingsfiguren beschikbaar en responsief zijn (resultierend in een positief of negatief model van anderen) en (b) de mate waarin individuen zich competent en waardevol voelen (resultierend in een positief of negatief model van het zelf) (Bartholomew & Horowitz, 1991). De inhoud van deze werkmodellen is ruimer dan deze modellen van en overtuigingen over het zelf en anderen, ze omvatten ook attitudes, overtuigen over relaties, relationele of interpersoonlijke verwachtingen, doelen, herinneringen en cognitieve processen die de informatieverwerking beïnvloeden (Pietromonaco & Barrett, 2000).

Processen. Interessant is de aanzet die Baldwin gegeven heeft om de huidige sociaal-cognitieve theorie toe te passen op Bowlby's concept van interne werkmodellen. Baldwin (1992) introduceerde het begrip relationele schema's. Hij veronderstelde dat deze schema's overtuigingen van het zelf en anderen omvatten, samen met een cognitief script over het interactiepatroon dat men kan verwachten. Deze schema's zouden dezelfde soorten van informatieverwerkingseffecten produceren die op brede schaal bestudeerd worden in de sociaal-cognitieve literatuur (Baldwin, Keelan, Fehr, Enns, & Koh-Rangarajoo, 1996). Zo richten hechtingsschema's de aandacht naar specifieke interpersoonlijke informatie (i.e., schemacongruente informatie), ze maken dat andere schema-irrelevante ervaringen worden genegeerd of vergeten, ze brengen interpretaties van interpersoonlijke gebeurtenissen voort die congruent zijn met de cognitieve representaties en ze hebben een invloed op de toegankelijkheid van en het gemak waarmee bepaalde informatie uit het geheugen kan worden opgeroepen (bv. Ainsworth, 1989; Baldwin, Fehr, Keedian, Seidel, & Thomson, 1993; Collins, 1996).

Binnen een sociaal-cognitief perspectief kunnen interne werkmodellen dus beschouwd worden als cognitieve-affectieve-motivationale structuren die automatisch geactiveerd kunnen worden binnen hechtingsrelevante contexten. Eens ze geactiveerd zijn, worden zij verondersteld een belangrijke invloed uit te oefenen op cognitieve, affectieve en gedragsmatige processen. Mentale representaties die ontstaan zijn in specifieke interacties met een specifieke ander worden toegepast in nieuwe interpersoonlijke situaties en spelen een belangrijke rol in de manier waarop individuen denken over hun relaties, in de manier waarop individuen zich voelen en gedragen in

hun relaties (Collins, Ford, Guichard, & Allard, 2006) en in de manier waarop ze relationele ervaringen interpreteren (Collins & Allard, 2001). De invloed van hechtingsschema's op cognitieve processen past binnen de sociaal-cognitieve theorie die stelt dat vooraf bestaande kennis en verwachtingen automatisch informatieprocessen zal beïnvloeden, zoals aandacht, geheugen en interpretatie. Op die manier kunnen interne werkmodellen bijdragen tot de activering van het hechtingssysteem (Collins, Guichard, Ford, & Feeney, 2004).

Stabiliteit. Deze interne werkmodellen zijn erg toegankelijke en gemakkelijk te activeren kennisstructuren. Door herhaaldelijk gebruik en na verloop van tijd worden ze automatisch en onbewust toegepast volgens het principe van assimilatie. Deze werkmodellen zullen nieuwe relationele informatie assimileren en vervormen, zodat deze informatie erin past, eerder dan dat ze zich aanpassen aan informatie die niet strookt met bestaande verwachtingen (Fraley & Shaver, 2000). Bijgevolg zijn ze moeilijk te veranderen en relatief stabiel over de tijd. Individuen dragen deze cognitieve schema's heel hun leven met zich mee. De cognitieve basis van het hechtingssysteem (namelijk de interne werkmodellen) is dus in grote mate verantwoordelijk voor het ontstaan en vooral voor het voortbestaan van individuele verschillen in de werking van het hechtingssysteem.

Echter, dit punt over de stabiliteit van interne werkmodellen is controversieel. Enerzijds bestaat er evidentie voor de stabiliteit van werkmodellen (gebaseerd op retrospectieve zelfrapportage en een longitudinale studie; bv. Hazan & Shaver, 1987; Klohnen & Bera, 1998), maar de correlaties tussen hechtingsstijlen in de kindertijd en volwassenheid zijn gematigd. Hoewel er dus een zekere mate van continuïteit is, stelde Bowlby (1982/1969) ook dat werkmodellen kunnen veranderen door significante levensgebeurtenissen en/of nieuwe relationele ervaringen. Vroeg ontstane werkmodellen vanuit de kindertijd kunnen namelijk ontkracht worden door aanhoudende tegenstrijdige evidentie. Dit kan geleidelijk aan leiden tot verandering. Bijgevolg kunnen positieve, corrigerende ervaringen en negatieve ervaringen de hechtingsstijl van een individu wijzigen. Dit betekent echter niet dat de inhoud van werkmodellen telkens wordt gewist en vervangen door nieuwe ervaringen. Het kan zijn dat vroeg ontstane werkmodellen een invloed blijven uitoefenen op cognitie, affect en gedrag in huidige relaties, maar dat er zich daarnaast ook nieuwe werkmodellen

ontwikkelen (Fraley, 2002). Daarmee samengaan, wordt er verondersteld dat volwassenen beschikken over meerdere werkmodellen die afkomstig zijn van verschillende relationele ervaringen. Met andere woorden voor verschillende relaties zijn er verschillende representaties aanwezig in het geheugen. Volwassenen zouden dan ook een uitgebreid hiërarchisch netwerk van hechtingsrepresentaties hebben (Collins & Read, 1994). Bovenaan de hiërarchie bevindt zich een globale hechtingsstijl, die gegeneraliseerde informatie bevat over herhaaldelijke interactiepatronen over verschillende hechtingsrelaties heen. Op een lager niveau bevinden zich relatiespecifieke hechtingsstijlen die de typische interactie met een specifieke hechtingsfiguur representeren. Bijgevolg kunnen hechtingsgerelateerde gedachten, gevoelens en gedrag verschillen, afhankelijk van de specifieke relatie. Zowel persoonsgebonden als contextuele (situatiegebonden) factoren beïnvloeden welke hechtingsrepresentaties geactiveerd zullen worden (Mikulincer & Shaver, 2003).

Tenslotte stellen Mikulincer en Shaver (2003) dat stressregulerende hechtingsstrategieën de centrale organiserende factoren zijn in deze werkmodellen. Interne werkmodellen en hechtingsstrategieën blijken dus niet los van elkaar te werk te gaan, maar zij hebben samen een invloed op gedragsmatige, affectieve en cognitieve processen. In het model van Shaver en Mikulincer (2002) ontstaan namelijk excitatorische en inhibitorische neurale banen of circuits door het veelvuldige gebruik van secundaire hechtingsstrategieën. Deze stressregulerende strategieën kunnen buiten het bewustzijn werkzaam zijn en kunnen de verwerking van informatie beïnvloeden, ongeacht of die informatie interpersoonlijk relevant is (Mikulincer & Shaver, 2003).

Besluit. Er werd reeds gesteld dat het hechtingssysteem bij iedereen (voorbewust) geactiveerd kan worden door de aangeboren link tussen dreiging en hechting (bv. Bowlby, 1982/1969). Dus ook bij onveilig gehechte individuen die geleerd hebben dat nabijheid zoeken niet tot verminderde stressgevoelens leidt. Toch zijn er ook individuele verschillen in de activering en werking van het hechtingssysteem (Shaver & Mikulincer, 2002). Specifieke contextuele factoren (bv. reële bedreigingen, informatie over de beschikbaarheid van een hechtingsfiguur of de effectiviteit van nabijheid zoeken) brengen een bottom-up proces op gang in de werkmodellen van individuen, activeren congruente hechtingstrategieën en leiden onmiddellijk tot veranderingen in de

werking van het hechtingssysteem (Mikulincer & Shaver, 2003). Meer bepaald, de activering van het hechtingssysteem in een bedreigende context, activeert automatisch deze hechtingsgerelateerde cognities die opgeslagen zijn in interne werkmodellen. Deze cognities hebben een verschillende inhoud in functie van de hechtingsstijl en ze leiden tot verschillende strategieën om met stressgevoelens om te gaan. Zo verschillen individuen met een verschillende hechtingsstijl in de mate dat ze geneigd zullen zijn om sociale steun en nabijheid te zoeken in tijden van nood (Mikulincer & Shaver, 2003).

Belangrijker voor het onderzoek in deze thesis is dat individuele verschillen in hechtingservaringen, die opgeslagen worden in mentale representaties en geassocieerd zijn met verschillende stressregulerende strategieën en doelen, een rol spelen in de verwerking van bedreigende en emotioneel significante informatie. Volgens Shaver en Mikulincer (2002) oefenen excitatorische en inhibitorische neurale banen namelijk een invloed uit op de mate waarin dreiging en beschikbaarheid van hechtingsfiguren wordt waargenomen door defensieve, onbewuste cognitieve processen. Ook Bowlby had al in 1980 interesse voor onbewuste defensieve processen. Deze processen spelen een rol in het omgaan met hechtingsgerelateerde bedreigingen (bv. separatie en verlies) en ze leiden tot een gedeeltelijke of volledige deactivering van het hechtingssysteem.

Cognitieve vertekeningen kunnen dus de drie componenten van het model van Shaver en Mikulincer (2002) beïnvloeden en maken deel uit van een schemagedreven of top-down proces waardoor het hechtingssysteem functioneert in overeenstemming met de hechtingsstijl van een individu (Mikulincer & Shaver, 2003).

1.2.7 Individuele Verschillen in Hechting en Hechtingsstrategieën: Cognitieve, Emotionele en Gedragmatige Gevolgen

Uit het voorgaande is duidelijk geworden dat Bowlby (1982/1969, 1973) nabijheid behouden en/of zoeken beschouwt als een aangeboren strategie om stressgevoelens te reguleren, maar hij stelt ook dat interacties van het hechtingssysteem met een specifieke hechtingsgeschiedenis leiden tot verschillende stressregulerende strategieën. Meer bepaald als nabijheid zoeken als strategie faalt in het realiseren van het hoofddoel van het hechtingssysteem, zijn mensen geneigd om terug te vallen op hyperactiverende of

deactiverende hechtingsstrategieën (bv. Cassidy & Kobak, 1988; Mikulincer & Shaver, 2003). Deze strategieën streven elk een specifiek subdoel na om toch een gevoel van veiligheid te verwerven. Om dit subdoel gemakkelijker te bereiken zullen affectieve en cognitieve onbewuste processen gevormd worden (Mikulincer & Shaver, 2003). Vertrekkende vanuit hun model kan beter begrepen worden hoe secundaire hechtingsstrategieën de mate waarin dreiging wordt waargenomen, beïnvloeden. In deze paragraaf zullen we kenmerken van deze hechtingsstrategieën beschrijven die empirisch onderzocht zijn en relevant zijn voor het huidige onderzoek.

Veilige strategieën. Veilig gehechte individuen (die laag scoren op zowel de angstige als vermijdende hechtingsdimensie) worden verondersteld hun stressgevoelens op een constructieve manier te reguleren. Ze hebben namelijk vanuit positieve interacties met beschikbare en responsieve hechtingsfiguren primaire (of op veiligheid gebaseerde) strategieën ontwikkeld. Het voornaamste doel van deze strategieën is het verlichten van stressgevoelens en het behouden van de psychologische gezondheid in stresserende tijden. Deze stressregulerende strategieën bevorderen instrumentele, doelgerichte probleemoplossende vaardigheden, het vormen en behouden van ondersteunende intieme relaties en het versterken van de persoonlijke adaptatie door flexibele en op de realiteit afgestemde mechanismen. Primaire strategieën omvatten kennis over zichzelf, anderen en stressregulering. Ze zouden rechtstreeks bijdragen tot het vormen van algemeen positieve representaties van anderen, het bestendigen van het eigen zelfrespect en van een stabiel gevoel van zelfeffectiviteit om met stress om te gaan. Deze strategieën impliceren ook dat stressgevoelens erkend en getoond worden zonder dat men er door overspoeld wordt (Mikulincer & Shaver, 2003).

Ter ondersteuning van de theorie, vond Mikulincer (1997) dat veilig gehechte individuen geassocieerd zijn met verscheidene stressregulerende strategieën die realistisch zijn en waardoor ze zich kunnen aanpassen aan een steeds veranderende en complexe wereld. Zij staan namelijk open voor nieuwe informatie, zelfs als die informatie bedreigend is; dit vanuit het vertrouwen in hun vaardigheden om met stressgevoelens om te gaan (Shaver & Hazan, 1993). In overeenstemming daarmee vonden talrijke sociaal-psychologische studies dat veilig gehechte individuen een hele waaier van stressvolle gebeurtenissen als minder bedreigend beoordelen dan onveilig

(angstig en vermijdend) gehechte individuen en meer positieve verwachtingen hebben over hun eigen mogelijkheden om met stressvolle bronnen om te gaan (bv. Birnbaum, Orr, Mikulincer, & Florian, 1997; Mikulincer & Florian, 1995, 1999).

Mikulincer en Orbach (1995) vonden dat veilig gehechte individuen gemakkelijk en snel toegang hadden tot pijnlijke herinneringen. Ze waren ook in staat om daarmee gepaard gaande negatieve gevoelens te herbeleven wanneer hen gevraagd werd om specifieke voorbeelden van woede, verdriet en angst op te roepen. Verder leidde één emotionele herinnering niet tot de herinnering van andere negatieve herinneringen die opgeslagen zijn in het associatieve geheugen. Deze bevinding suggereert dat veilig gehechte individuen toegang hebben tot onaangename emotionele herinneringen zonder dat ze er door overweldigd worden (Shaver & Mikulincer, 2002). Studies vonden ook dat de constructieve manieren van veilig gehechte individuen om met stressgevoelens om te gaan (bv. het erkennen en tonen van emoties, het zoeken van nabijheid en instrumentele probleemoplossing) de activering van maladaptieve copingstrategieën onderdrukken. Concreet werd aangetoond dat veilig gehechte individuen negatief geassocieerd zijn met het gebruik van defensieve processen die zelfbeoordelingen vervormen in bedreigende contexten (Mikulincer, 1998).

Er zijn ook onderzoeksbevindingen die aantonen dat het hechtingsstelsel bij veilig gehechte individuen op een functionele manier werkt. In de eerder beschreven studies (zie 1.2.3) waarin individuen blootgesteld werden aan priming van bedreigende woorden, vertoonden veilig gehechte individuen enkel een verhoogde toegang tot gedachten aan liefde en nabijheid en tot namen van hechtingsfiguren. Dit was enkel het geval in een bedreigende context, maar niet in een neutrale context (Mikulincer et al., 2000; Mikulincer et al., 2002). Deze bevindingen impliceren dat hechtingsgerelateerde gedachten enkel geactiveerd worden in een bedreigende situatie, waarin het vereist is om één of andere actie te ondernemen om met de situatie om te gaan. Verder is de activering van het systeem bij veilig gehechte individuen beperkt tot hechtingsthema's met een positieve gevoelswaarde. Ze hebben namelijk ook een relatief trage toegang tot hechtingsgerelateerde zorgen (bv. verwerping, separatie) in neutrale en bedreigende condities (Mikulincer et al., 2000).

Hyperactiverende strategieën. Angstig gehechte individuen (die hoog scoren op de angstige hechtingsdimensie) hebben vanuit hun hechtingsgeschiedenis hyperactiverende strategieën (Cassidy & Kobak, 1988) ontwikkeld. Het doel van deze strategieën is om de nabijheid van een hechtingsfiguur te behouden op elk moment (door zich angstig vast te klampen) en om een hechtingsfiguur, die gepercipieerd wordt als onbetrouwbaar of onvoldoende responsief, te dwingen tot het geven van liefde. Met andere woorden, volgens de theorie worden angstig gehechte individuen gekenmerkt door een overmatig verlangen naar aandacht, steun en nabijheid van de hechtingsfiguur.

Shaver en Mikulincer (2002) stellen dat er door het veelvuldige gebruik van hyperactiverende strategieën excitatorische neurale banen ontstaan. Angstig gehechte individuen worden verondersteld hypervigilant te zijn voor negatieve, bedreigende informatie voor het zelf en bedreigingen die gerelateerd zijn aan verwerping en verlies. Deze verhoogde waakzaamheid voor dreiging en verwerping leidt ertoe dat ze de hechtingsfiguur voortdurend in de gaten houden, waardoor ze afkeurende signalen snel opmerken (i.e., twee soorten signalen die het hechtingssysteem activeren) (Bowlby, 1973). Daarnaast worden deze strategieën ook gekenmerkt door intense angstreacties en hevige negatieve emoties, een negatief zelfbeeld, catastrofale appraisals van (bedreigende) gebeurtenissen, mentale ruminatie van negatieve emoties en overdreven, volhardend nabijheidzoekend gedrag ten aanzien van de hechtingsfiguur. Bijgevolg wordt verondersteld dat deze cognitieve, affectieve en gedragsmatige processen van hyperactiverende strategieën het hechtingssysteem chronisch geactiveerd houden. De activering stopt enkel wanneer de hechtingsfiguur als voldoende responsief gepercipieerd wordt en een gevoel van veiligheid is verworven (Mikulincer & Shaver, 2003, 2005).

Er is empirische evidentie gevonden voor verschillende van deze assumpties met betrekking tot angstige hechting. Mikulincer en Florian (1998) vonden dat angstig gehechte individuen zich overmatig concentreren op stressgerelateerde signalen en zij voortdurend nadenken over negatieve emoties. Zij versterken ook negatieve emotionele reacties volgend op bedreigende gebeurtenissen en houden dreiginggerelateerde zorgen actief in het geheugen. Dit heeft tot gevolg dat minimale dreiginggerelateerde signalen gemakkelijk worden opgemerkt en het hechtingssysteem chronisch geactiveerd is (Mikulincer & Shaver, 2005). Verder beoordelen zij alledaagse interacties met de

omgeving in bedreigende termen, waardoor zij geen onderscheid kunnen maken tussen bedreigende en neutrale contexten (Shaver & Clark, 1994).

De resultaten van de eerder beschreven studie van Mikulincer en Orbach (1995) waarin autobiografische herinneringen moesten worden opgeroepen, bieden eveneens informatie over de onderliggende werking van hyperactiverende strategieën. Individuen met een angstige hechtingsstijl vertoonden de grootste toegang tot pijnlijke herinneringen (i.e., ze hadden de minste tijd nodig om deze herinneringen op te halen). Bovendien rapporteerden ze dat ze heel intense emoties ervoeren, die als het ware hun cognitieve systeem overweldigden. Dit toont aan dat angstig gehechte individuen, ten gevolge van hyperactiverende strategieën waarop ze een beroep doen, onmiddellijk toegang hebben tot pijnlijke herinneringen, overspoeld worden door negatieve emoties, een automatische verspreiding ervaren van één negatieve emotionele herinnering naar andere negatief gekleurde, irrelevante herinneringen en zichzelf verliezen in een spiraal van negatieve gedachten en zorgen (Shaver & Mikulincer, 2002).

De bevindingen uit twee laboratoriumstudies van Fraley en Shaver (1997) bieden evidentie voor de assumptie dat angstig gehechte individuen niet in staat zijn om hechtingsgerelateerde zorgen (i.e., gedachten aan scheiding) te negeren of te minimaliseren. In deze twee studies onderzochten zij individuele verschillen in de mate dat individuen in staat zijn om gedachten die gerelateerd zijn aan scheiding te onderdrukken. Individuen die een langdurige relatie hadden, schreven vijf minuten onafgebroken over welke gedachten, gevoelens en herinneringen zij ervoeren, terwijl zij gevraagd werden om gedachten te onderdrukken over hoe het zou zijn, mocht hun liefdespartner hen verlaten voor iemand anders. In de eerste studie leidde deze defensieve onderdrukking bij angstig gehechte individuen tot een toegenomen toegankelijkheid van gedachten gerelateerd aan dreiging/verlies. Dit bleek uit het aantal scheidingsgerelateerde gedachten in een stream-of-consciousness-schrijftaak na een onderdrukkingperiode. In de tweede studie vertoonden angstig gehechte individuen een hoger niveau van fysiologische arousal (huidgeleiding) tijdens de onderdrukkingstaak (in vergelijking met de taak zonder onderdrukking); dit geeft aan dat ze niet in staat zijn om stressveroorzakende separatie-gerelateerde gedachten te onderdrukken, maar in plaats daarvan een verhoogde toegang hebben tot deze gedachten.

Onderzoek heeft aangetoond dat hyperactiverende strategieën bij angstig gehechte individuen het hechtingssysteem activeren in bedreigende contexten, maar ook in niet-bedreigende contexten. Namelijk, in de studies van Mikulincer et al. (2000) en Mikulincer et al. (2002) hadden angstig gehechte individuen snel toegang tot hechtingsgerelateerde thema's en namen van hechtingsfiguren in zowel stressvolle, bedreigende contexten als in niet-bedreigende contexten. Deze verhoogde toegankelijkheid van hechtingsgerelateerde representaties in neutrale contexten wijzen op een hyperactief hechtingssysteem (Cassidy & Kobak, 1988; Mikulincer & Florian, 1998). Dit is in lijn met vorige onderzoeksresultaten, die vonden dat individuen die hoog scoren op angstige hechting normale levensgebeurtenissen in meer bedreigende termen beoordelen ongeacht het niveau van de objectieve bedreiging, wat resulteert in een hyperactivering van hechtingsgerelateerde gedachten en zorgen (bv. Mikulincer et al., 2000). Verder resulteert de activering van het hechtingssysteem in zorgen over verwerping en scheiding (i.e., verhoogde cognitieve toegankelijkheid van hechtingsgerelateerde zorgen) (Mikulincer & Shaver, 2003), wat wijst op een associatieve link in het geheugen netwerk tussen de activering van het hechtingssysteem en zorgen over verwerping (Mikulincer et al., 2000). Angstig gehechte individuen kunnen dus de verspreiding van negatieve gedachten in het geheugen niet tegengaan.

Deactiverende strategieën. Vermijdend gehechte individuen (die hoog scoren op de vermijdende hechtingsdimensie) hebben vanuit hun hechtingsgeschiedenis deactiverende strategieën (Cassidy & Kobak, 1988) ontwikkeld. Het belangrijkste doel van deze strategieën is om het hechtingssysteem defensief te deactiveren. Deactiverende strategieën worden gekenmerkt door het negeren van bedreigende aspecten in de omgeving en het onderdrukken van gedachten die gerelateerd zijn aan dreiging en hechtingsfiguren. Bedreigende, emotionele informatie en gedachten zouden namelijk het hechtingssysteem en pijnlijke, onbeantwoorde behoeften aan nabijheid en veiligheid kunnen reactiveren. Verder worden deze strategieën gekenmerkt door het onderdrukken en ontkennen van hechtingsbehoeften (wat bijdraagt tot de deactivering van het hechtingssysteem) en het onderdrukken van nabijheidzoekend gedrag. Vermijdend gehechte individuen hechten bijgevolg veel belang aan onafhankelijkheid, houden (emotionele en fysieke) afstand ten aanzien van de hechtingsfiguur en steunen vooral op

zichzelf in het omgaan met gevoelens van onveiligheid (die ze in de eerste plaats proberen te onderdrukken) (Mikulincer & Shaver, 2003). Deze houding waarbij individuen enkel op zichzelf steunen en onafhankelijkheid nastreven, wordt in stand gehouden door het onderdrukken van persoonlijke gebreken, het niet erkennen en aanvaarden dat hun eigen tekortkomingen een bron van stress kunnen zijn en het weg richten van de aandacht van negatieve zelf-aspecten; dit draagt bij tot een sterk gevoel van zelfeffectiviteit om met dreiging om te gaan en een (instabiel) positief zelfbeeld (Mikulincer, 1998).

In essentie houden inhibitorische neurale circuits geassocieerd met deactiverende strategieën in, dat elke emotie en gedachte (gerelateerd aan dreiging en hechting) onderdrukt of buiten het bewustzijn worden gehouden, omdat ze het hechtingssysteem ongewild kunnen activeren (Fraley & Shaver, 2000; Mikulincer & Shaver, 2003). Vermijdend gehechte individuen willen namelijk de pijn die veroorzaakt werd tijdens het zoeken van nabijheid ten aanzien van verwerpende hechtingsfiguren voorkómen en een gevoel van veiligheid bekomen door de behoefte aan relaties te verminderen en onafhankelijkheid te benadrukken (Fraley, Davis, & Shaver, 1998).

In overeenstemming met de theorie, heeft onderzoek getoond dat individuen die hoog scoren op de dimensie hechtingsvermijding affectief materiaal (zowel positieve als negatieve gevoelens) defensief kunnen onderdrukken (Dozier & Kobak, 1992; Mikulincer et al., 2003), dat ze hechtingsgerelateerde zorgen kunnen inhiberen en dat ze het zoeken van fysieke nabijheid onderdrukken in een bedreigende context (bv. Fraley & Shaver, 1998, Mikulincer & Shaver, 2003).

De eerder beschreven studies van Fraley en Shaver (1997) hebben ook aangetoond dat deactiverende, defensieve strategieën van vermijdend gehechte individuen effectief zijn in het onderdrukken van separatie-gerelateerde gedachten. Dit bleek uit een verminderde toegankelijkheid van deze gedachten na een onderdrukkingstaak en uit verminderde autonome fysiologische reacties (huidgeleiding) tijdens de onderdrukkingstaak. Deze bevindingen suggereren ook dat het soort defensieve processen die vermijdend gehechte individuen gebruiken effectief zijn om het hechtingssysteem te deactiveren. Fraley, Garner en Shaver (2000) stellen in dit verband dat deactiverende strategieën (bv. defensieve processen) van vermijdend gehechte individuen op een preventieve manier werken, omdat ze de ervaring van stressgevoelens

en ongewenste emoties kunnen vermijden. In hun studie luisterden individuen naar een interview over het verlies van een liefdespartner. Vervolgens werden ze gevraagd om er zoveel mogelijk details over op te roepen. Uit de analyse van de vergeet-curves bleek dat vermijgend gehechte individuen reeds van in het begin minder stressveroorzakende informatie encoderen. Op die manier preventief verhinderen ze dat deze informatie verder verwerkt kan worden. Vermijnd gehechte individuen hebben geleerd om voortdurend de aandacht af te wenden van gedachten en herinneringen die hechtingsgerelateerde zorgen kunnen activeren.

Er is echter ook evidentie beschikbaar die aantoont dat deze defensieve strategieën van vermijnd gehechte individuen niet altijd succesvol zijn in het inhiberen van de ervaring en expressie van negatieve stressgevoelens. Hun emotionele reactiviteit kon worden aangetoond in studies die fysiologische reacties op stressprikkelers onderzochten. Bijvoorbeeld, Dozier en Kobak (1992) vonden dat individuen die deactiverende strategieën gebruikten hogere niveaus van huidgeleiding hadden tijdens de afname van de Adult Attachment Interview (AAI; George, Kaplan, & Main, 1985). Tijdens dit interview moeten individuen zich namelijk concentreren op hechtingsgerelateerde ervaringen en deze in detail bespreken. Defensieve processen lijken dus niet effectief te zijn wanneer vermijnd gehechte individuen niet toegestaan wordt om de aandacht af te wenden van hechtingsgerelateerde gedachten die het hechtingssysteem kunnen activeren.

Mikulincer en Shaver (2003) stellen eveneens dat deactiverende strategieën in veeleisende en langdurige stressveroorzakende omgevingen niet effectief zijn. Dergelijke omstandigheden vereisen een actieve confrontatie met het probleem. Bijgevolg kunnen deactiverende strategieën ook leiden tot aanpassingsproblemen. In een reeks laboratoriumstudies, vonden Mikulincer et al. (2000) dat het vermogen van vermijnd gehechte individuen om hechtingsgerelateerde zorgen af te sluiten, verzwakte in condities waarin ze cognitief belast werden. In een dergelijke conditie ervoeren ze een sterke activering van hechtingsgerelateerde zorgen na de priming van een bedreigend woord. Ze vertoonden ook een verhoogde toegankelijkheid van separatie-gerelateerde gedachten en de activering van hechtings-ongerelateerde dreigingen verspreidde zich automatisch naar hechtingsgerelateerde zorgen (Mikulincer, Dolev, & Shaver, 2004). In condities met lage cognitieve belasting, ervoeren vermijnd

gehechte individuen weinig activering van hechtingsgerelateerde zorgen (bv. verwerping, verlaten worden) na dreiginggerelateerde primewoorden.

Bovenstaande onderzoeksbevindingen tonen dus dat de werking van inhibitieprocessen gehinderd worden door een cognitieve belasting. Bijgevolg is er een verhoogde toegankelijkheid van materiaal dat vermijdend gehechte individuen willen onderdrukken (Shaver & Mikulincer, 2002). Deze individuen zijn echter wel in staat om hechtingsgerelateerde gedachten en gevoelens te onderdrukken in gunstige omstandigheden, zowel wanneer dit wordt gemeten aan de hand van een stream-of-consciousness-schrijftaak (Fraley & Shaver, 1997), als wanneer dit wordt gemeten aan de hand van een Strooptaak (Stroop, 1938). Vermijdend gehechte individuen kunnen dus de bewuste activatie alsook de automatische activatie (Mikulincer et al., 2004) van hechtingsgerelateerde gedachten onderdrukken wanneer zij daar de mogelijkheid toe krijgen en voldoende cognitieve middelen ter beschikking hebben. Al deze onderzoeksbevindingen tonen ook aan dat de defensieve responsen verschillen afhankelijk van het niveau waarop ze worden gemeten (bv. zelfrapportage, fysiologische reacties, automatische reacties).

Tenslotte kunnen ook studies rond de activering van het hechtingssysteem ons iets leren over defensieve processen van vermijdend gehechte individuen. Mikulincer et al. (2002) vonden een interessant onderzoeksresultaat, namelijk dat defensieve processen van vermijdend gehechte individuen effectief zijn, afhankelijk van het type van het bedreigende primewoord. Meer bepaald, vonden ze dat de subliminale priming (i.e., individuen konden het woord niet bewust waarnemen) van een hechtingsgerelateerd bedreigend woord (bv. scheiding) resulteerde in een verminderde cognitieve toegankelijkheid van namen van hechtingsfiguren terwijl de priming van het stressveroorzakende woord "falen" (i.e., een extreem ego-relevant woord) wel resulteerde in de activering van het hechtingssysteem.

1.2.8 Individuele Verschillen in Hechting en Aandacht voor Emotionele Informatie

In de activering van het hechtingssysteem speelt het beoordelen en het monitoren van de omgeving en de beschikbaarheid van de hechtingsfiguur, in functie van het detecteren van potentiële bedreigingen, een cruciale rol (Shaver & Mikulincer, 2002). Hierin wordt het proces van selectieve aandacht verondersteld een belangrijke functie te vervullen. Immers, dit proces haalt emotioneel en motivationeel relevante informatie uit de omgeving. Ook Bowlby (1973, 1980) stelde dat de interne werkmodellen binnenkomende potentieel bedreigende informatie filtert, door de aandacht naar schema-congruent materiaal te richten (Mikulincer & Shaver, 2003). Verder is het beargumenteerd dat individuen verschillen in de mate dat zij hun aandacht voor emotionele stimuli kunnen regelen in functie van hun bestaande overtuigingen, doelen en verwachtingen (Main et al., 1985).

Ondanks het theoretische belang van deze aandachtsprocessen in de context van hechting, is dit specifieke verband tussen aandachtstoewijzing en hechtingsrepresentaties weinig empirisch onderzocht. Evidentie komt in de eerste plaats uit het onderzoek van hechting bij kinderen. De hechtingstheorie voorspelt dat angstig gehechte individuen hypervigilant zijn voor dreiging en dat vermijdend gehechte individuen de aandacht defensief weg richten van dreiging (Mikulincer & Shaver, 2003). Echter, studies naar hechting en aandacht bij kinderen hebben geen empirische evidentie kunnen bieden voor deze predicties; er werd geen verschillend aandachtpatroon gevonden voor angstig en vermijdend gehechte kinderen. Een onderzoek van Main et al. (1985) heeft aangetoond dat zowel angstig als vermijdend gehechte kinderen in een stressvolle separatie-context wegstaren van hechtingsgerelateerde foto's. Kirsh en Cassidy (1997) vonden een interessant resultaat, namelijk dat alleen vermijdend gehechte kinderen de aandacht weg richten van zowel negatieve als positieve tekeningen, wanneer de valentie van de stimuli gemanipuleerd werd (i.e., hechtingsgerelateerde positieve, neutrale en bedreigende tekeningen).

Wat betreft het onderzoek bij volwassenen, zijn Dewitte, Koster, De Houwer en Buysse (2007) bij ons weten de enige onderzoekers die totnogtoe rechtstreeks het verband tussen de hechtingsdimensies en aandachtstoewijzing voor dreiging hebben onderzocht. Zij gebruikten een dot-probe taak met hechtingsgerelateerde en algemene

bedreigende woorden en hechtingsgerelateerde en algemeen positieve woorden. In deze studie liggen de resultaten ook niet in de lijn van de vooropgestelde hypothesen die uit de hechtingstheorie voortvloeien. Net zoals in de studies bij kinderen, tonen angstig en vermijdende gehechte volwassenen een gelijkaardig aandachtspatroon: ze richten de aandacht weg van hechtingsgerelateerde bedreigende informatie. Bovendien kon dit aandachtseffect het best voorspeld worden door de combinatie van hoge scores op de angstige en vermijdende hechtingsdimensie. Er werd geen evidentie gevonden voor de theoretische voorspelling dat angstig gehechte individuen (i.e., hoge scores op angstige hechting) gekenmerkt worden door een vigilant aandachtspatroon. Het is opmerkelijk dat nog geen enkele studie gevonden heeft dat angstig gehechte individuen hypervigilant zijn voor (algemene of hechtingsgerelateerde) bedreiging; dit is nochtans een belangrijke predictie van de hechtingstheorie.

1.3 De Huidige Studie

Omwille van de bovenstaande onderzoeksresultaten is het interessant om een ander aspect van selectieve aandacht te meten, dat mogelijks wel toelaat om te differentiëren tussen angstig en vermijdend gehechte individuen met betrekking tot de verwerking van emotionele informatie. Verschillende cognitieve modellen suggereren namelijk dat selectieve aandacht uit meerdere componenten bestaat. Er kunnen ten minste twee verschillende mechanismen onderscheiden worden: actief de aandacht richten naar of selecteren van relevante informatie en actieve inhibitie van irrelevante informatie in de omgeving (Hasher & Zacks, 1988). Hoewel in het huidige model van de dynamiek van het hechtingssysteem (Shaver & Mikulincer, 2002) uitgebreid wordt verwezen naar inhibitie in functie van hechting, is er weinig onderzoek verricht binnen dit gebied.

Het doel van de huidige studie is dus om de invloed na te gaan van verschillende hechtingsstrategieën op de verwerking van negatieve, bedreigende stimuli. Meer specifiek willen we het verband onderzoeken tussen individuele verschillen in hechting en inhibitie voor bedreigende informatie. Vanuit de hechtingstheorie en empirische studies (bv. Baldwin & Kay, 2003) kunnen we verwachten dat individuen verschillen in de mate dat ze bedreigend materiaal kunnen inhiberen, afhankelijk van de stressregulerende strategieën en hechtingsrepresentaties en afhankelijk van de inhoud

van het bedreigende materiaal. Hierbij gaat onze interesse vooral uit naar angstig en vermijdend gehechte individuen (omwille van hun tegenovergestelde stressregulerende strategieën). Uit het voorgaande blijkt namelijk dat het onderdrukken van hechtingsgerelateerde gedachten (bv. separatie) één van de belangrijkste cognitieve mechanismen is van deactiverende strategieën. Deze strategieën liggen aan de basis van vermijdend gehechte individuen. Voornamelijk deze individuen gebruiken defensieve processen; vandaar dat we verwachten dat inhibitie vooral bij hen een belangrijke rol speelt in de verwerking van bedreigende stimuli.

Angstig gehechte individuen worden echter overspoeld door negatieve emoties, richten de aandacht overmatig naar stressgerelateerde signalen, falen in het onderdrukken van negatieve gedachten en rumineren over negatieve emoties en gedachten (Mikulincer & Florian, 1998). Het is beargumenteerd geweest dat deze cognitieve processen van angstig gehechte individuen gelijk zijn op die van individuen met een depressie (Mikulincer et al. 2004). Deze gelijkheid is niet verrassend, aangezien studies consistent gevonden hebben dat hechtingsangst geassocieerd is met depressie (bv. Hazan & Shaver, 1987; Mickelson, Kessler, & Shaver, 1997). Studies die in de context van depressie, aan de hand van een affectieve negatieve primingtaak, onderzochten welke cognitieve processen er aan de grondslag liggen van rumineren hebben aangetoond dat de neiging om te rumineren gerelateerd is aan de onmogelijkheid om irrelevante, emotionele informatie te inhiberen (Joormann, 2006). Mogelijks zijn de cognitieve processen geobserveerd bij angstig gehechte individuen eveneens gerelateerd aan verzwakte inhibitiemogelijkheden in de verwerking van bedreigende stimuli.

Verder maakten eerdere studies (bv. Fraley & Shaver, 1997; Mikulincer et al., 2004) gebruik van taken die methodologisch gezien niet toelaten om conclusies te trekken met betrekking tot inhibitieprocessen. Bijvoorbeeld, Mikulincer et al. (2004) gebruikten een emotionele Stroop-taak van waaruit ze conclusies trokken over de mentale onderdrukking van gedachten. De typische bevinding in de emotionele Stroop-taak is dat individuen vaak trager de kleur van woorden benoemen, wanneer de woorden geassocieerd zijn met relevante zorgen voor hun klinische conditie (Williams, Mathews, & MacLeod, 1996). Deze resultaten worden dan geïnterpreteerd in termen van selectieve aandacht voor en een verminderde inhibitie van emotionele informatie. Deze

taak laat echter niet toe om een onderscheid te maken tussen de twee aspecten van selectieve aandacht. Daarnaast hebben onderzoekers nog andere moeilijkheden met de interpretatie van het Stroop-effect beschreven (Mogg et al., 2000).

Metten van Inhibitieprocessen

Negatieve primingtaak. Een experimenteel design dat gebruikt wordt om de sterkte van inhibitieprocessen te kwantificeren is het negatieve priming paradigma (Tipper, 1985). Een dergelijk priming paradigma wordt gebruikt om de mate van verwerking van een genegeerd object te onderzoeken terwijl de aandacht selectief gericht wordt naar een ander object. In zo een taak krijgen proefpersonen twee woorden aangeboden in een verschillende kleur. In een eerste aanbidding (primetrial) wordt gevraagd enkel de aandacht te richten naar bijvoorbeeld het groene woord en het rode woord te negeren. Als een proefpersoon in de tweede aanbidding (testtrial) een woord moet benoemen dat in de eerste aanbidding genegeerd werd, zal de benoeming trager gebeuren dan wanneer een woord dat benoemd moet worden in de tweede aanbidding niet hetzelfde is als het genegeerde woord in de eerste aanbidding; dit effect wordt negatieve priming genoemd. In onderzoek werd negatieve priming geobserveerd tijdens verscheidene selectieve aandachtstaken, waaronder ook bij taken met semantisch gerelateerde distractor - targetparen (bv. een tekening van een kat die moet genegeerd worden gevolgd door een tekening van een hond; Tipper, 1985). Dit suggereert dat het negeren van distractoren geassocieerd is met het inhiberen van interne representaties (bv. Dalrymple-Alford & Budayr, 1966; Greenwald, 1972). Vandaar dat het verwerken van een target in de testtrial, dat gerelateerd is aan het genegeerde object in de primetrial, vertraagd verloopt. Verschillende studies naar negatieve priming hebben aangetoond dat er individuele verschillen zijn in de mate waarin dit effect kan geobserveerd worden (bv. Frith, 1979; Hasher, Stoltzfus, Zacks, & Rympa, 1991; Tipper, Bourque, Anderson, & Brehaut, 1989). Individuele verschillen in negatieve priming werden in deze studies in verband gebracht met het onvermogen van subgroepen (bv. oudere volwassenen, jonge kinderen, schizofrene patiënten) om binnenkomende irrelevante informatie te onderdrukken in het werkgeheugen (Neill, Valdes, & Terry, 1995).

Negatieve affectieve primingtaak. In het huidige onderzoek naar de relatie tussen individuele verschillen in hechting en inhibitie voor bedreigende woorden, wordt de affectieve valentie (positief, negatief) en identiteit (algemene, hechtingsgerelateerde en egogeorieënteerde bedreiging) van target- en distractorwoorden in rekening gebracht. Immers, volgens Beck's visie op cognitieve processen (Beck, 1976), verwerken individuen bij voorkeur informatie die persoonlijk relevant en schemacongruent is. Daarom worden in deze taak expliciet woorden opgenomen die persoonlijk relevant zijn voor elke hechtingsstijl. Er wordt verwacht dat individuen die hoog scoren op de vermijdingsdimensie vooral gevoelig zullen zijn voor egogeorieënteerde bedreigingen. Een opgeblazen zelfbeeld maakt namelijk deel uit van hun defensieve deactiverende strategieën. Het is voor vermijgend gehechte individuen belangrijk dat ze een krachtig en competent beeld van zichzelf hebben, omdat ze stressgevoelens alleen willen aanpakken (Mikulincer & Shaver, 2003). Zij zullen persoonlijke zwaktes mogelijk als zeer betekenisvol en bedreigend ervaren. Verder wordt er verwacht dat individuen die hoog scoren op de angstige hechtingsdimensie gevoelig zijn voor hechtingsgerelateerde bedreigingen, meer specifiek voor separatie en verlies. Verder werden ook positieve woorden opgenomen in deze taak. Dit laat toe om de relatie tussen verschillen in hechting en inhibitie van positieve stimuli te exploreren.

Om de mate van inhibitie met betrekking tot de verschillende emotionele stimuli te meten, werden twee negatieve affectieve primingtaken gebruikt (i.e., een NAP-taak met egogeorieënteerde woorden en een NAP-taak met hechtingsgerelateerde woorden). Dit werd gedaan om de complexiteit van de taak te reduceren. Zoals bij standaard negatieve priming designs, bestaat het NAP-design uit twee afzonderlijke trials, een primetrial en een testtrial, die op elkaar volgen. Zowel in een primetrial als in een testtrial worden een target en een distractor tegelijkertijd aangeboden. In beide trials wordt aan deelnemers gevraagd het target te evalueren als positief of negatief en de distractor te negeren (inhiberen). Er zijn twee condities: een experimentele en controleconditie. In de negatieve priming conditie (i.e., experimentele conditie) is de valentie van de distractor in de primetrial (primetrial distractor) dezelfde als de valentie van het target in de testtrial. In de controleconditie hebben de primetrial distractor en het testtrial target een verschillende valentie (zie Tabel 1). In de experimentele condities wordt, in vergelijking met de controlecondities, bij effectieve inhibitie van de stimulusvalentie van de

distractor in de primetrial een vertraagde respons op het target in de testtrial verwacht, indien dit targetwoord dezelfde valentie heeft als de primetrial distractor. Deze vertraging wordt het negatieve affectieve priming effect (NAP-effect) genoemd en kan beschouwd worden als een valide maat voor het effectief kunnen inhiberen van affectief materiaal. Daarbij wordt verondersteld dat de valentie van stimuli verantwoordelijk is voor dit effect (Wentura, 1999).

Aangezien priming een relatief automatisch proces is, waarin blootstelling aan een stimulus een schema activeert dat ermee geassocieerd is (Zeijlmans van Emmichoven, Van IJzendoorn, de Ruiter, & Brosschot, 2003), lijkt een dergelijke impliciete primingtaak bovendien geschikt om automatische, cognitieve processen te onderzoeken die aan de basis liggen van individuele verschillen in hechting. Vele aspecten van werkmodellen worden namelijk verondersteld buiten het bewustzijn en automatisch te werken (Bowlby, 1980).

Tabel 1

Een overzicht van de valentie van targets en distractoren in de experimentele en controlecondities van een NAP-taak

	Negatieve trials		Positieve trials	
	Experimenteel	Controle	Experimenteel	Controle
Primetrial				
Distractor	–	+	+	–
Target	+	+	–	–
Testtrial				
Distractor	N	N	N	N
Target	–	–	+	+

Noot: + positieve woorden, – negatieve woorden, N neutrale woorden. In de experimentele conditie hebben primetrial distractor en testtrial target dezelfde valentie, in de controle conditie hebben primetrial distractor en testtrial target een verschillende valentie (Joormann, 2006).

1.4 Hypothesen

1.4.1 Hypothesen in Verband met Bedreigende Stimuli

De eerder beschreven studies suggereren dat het hechtingssysteem in de eerste plaats betrokken is in het reguleren van stressgevoelens en negatieve emoties. Het is in de context van bedreiging dat de hechtingsstrategieën ontwikkeld zijn. Bijgevolg laat de hechtingstheorie voornamelijk toe om duidelijke predicties te maken over de verwerking van negatieve, bedreigende informatie. Bovendien is het gemakkelijker om voor de angstige en vermijdende hechtingsdimensies duidelijke hypothesen te vormen. Uit het voorgaande is namelijk duidelijk geworden dat de regulerende strategieën die aan de basis liggen van deze dimensies verondersteld worden geassocieerd te zijn met cognitieve, defensieve vertekeningen die tegengesteld zijn aan elkaar. Bijgevolg verwachten we dat deze twee dimensies de grootste verschillen zullen tonen in het verwerken van binnenkomende emotionele informatie.

Concreet verwachten we dat individuen met een hogere score op de angstige hechtingsdimensie (angstig gehechte individuen) geassocieerd zijn met een gebrekkige inhibitie voor hechtingsgerelateerde en egogeorieerde bedreigingen en eventueel ook voor algemeen bedreigende stimuli. Evidentie hiervoor zou blijken uit een verminderd NAP-effect op alle bedreigende testtrials voor hoog angstig gehechte individuen (in vergelijking met individuen die laag scoren op de angstige hechtingsdimensie).

We verwachten dat individuen met een hogere score op de vermijdingsdimensie (vermijndend gehechte individuen) geassocieerd zijn met een efficiënte inhibitie voor hechtingsgerelateerde en algemeen bedreigende woorden. Deze individuen hebben namelijk geleerd om in hechtingsgerelateerde context hun hechtingssysteem te deactiveren en er wordt bijgevolg verondersteld dat ze hechtingsgerelateerde woorden (bv. separatie) goed kunnen inhiberen. Wanneer de bedreiging echter betrekking heeft op persoonlijk falen en mislukken (i.e., egogeorieerde dreigingen), verwachten we dat ze deze informatie minder goed kunnen inhiberen, omdat deze woorden zeer betekenisvol en bedreigend zijn voor hun defensief zelfbeeld.

Vanuit de hechtingstheorie en vanuit het gebrek aan onderzoek over het verband tussen inhibitie en hechting, is het moeilijk om voor individuen die laag scoren op beide

hechtingsdimensies (veilig gehechte individuen) een duidelijke hypothese te vormen. Wij schuiven twee hypothesen naar voren (die in strijd zijn met elkaar). De eerste hypothese is dat veilig gehechte individuen geassocieerd zijn met een gebrekkige inhibitie voor bedreigende stimuli, omdat zij openstaan voor negatieve, bedreigende informatie en minder nood hebben aan het defensief onderdrukken van bedreigend materiaal. De alternatieve hypothese is dat zij geassocieerd zijn met een goede inhibitie van bedreigende stimuli, omdat bedreigende informatie (bv. verwerping) incongruent is met hun positieve mentale representaties van het zelf en anderen.

1.4.2 Hypothesen in Verband met Positieve Stimuli

Hoewel de hechtingstheorie geen specifieke predicties maakt met betrekking tot de verwerking van positieve informatie in functie van hechting, proberen wij toch hypothesen te vormen vanuit deze theorie.

We verwachten dat individuen die relatief laag scoren op beide hechtingsdimensies geassocieerd zijn met een gebrekkige inhibitie voor positieve stimuli, omdat zij openstaan voor nieuwe informatie (i.e., cognitieve openheid) en omdat deze informatie congruent is met hun hechtingsschema's.

We verwachten dat individuen die relatief hoog scoren op de angstige hechtingsdimensie (angstig gehechte individuen) geassocieerd zijn met een goede inhibitie voor positieve stimuli, omdat deze informatie incongruent is met hun negatieve mentale representaties van het zelf en anderen (i.e., schema-incongruente informatie).

Tenslotte verwachten we dat individuen die relatief hoog scoren op de vermijdende hechtingsdimensie (vermijndend gehechte individuen) positieve informatie goed kunnen inhiberen, omdat dit schema-incongruente informatie is. Positieve interpersoonlijke informatie bevordert ook het zoeken van nabijheid, wat incongruent is met hun doel van onafhankelijkheid.

2 METHODE

2.1 Steekproef

De totale steekproef bestond uit 51 proefpersonen. De deelnemers waren studenten van de Universiteit Gent. Ze werden gevraagd tweemaal te komen, waarbij een tweede afspraak geregeld werd met de proefleider na de eerste afname. Er werd aan de deelnemers gevraagd om binnen dezelfde week van de eerste afname te komen. Zoals afgesproken, werden de deelnemers betaald na de tweede deelname.

2.2 Apparatuur en Materiaal

2.2.1 Zelfrapportage Vragenlijsten

Deelnemers vulden een vragenlijst in die hun huidige gemoedstoestand beoogde te meten. De vragenlijst bestond uit 15 woorden die een gemoedstoestand uitdrukken (bv. gespannen, verdrietig, vrolijk). Voor elke gemoedstoestand moesten deelnemers op een Visuele Analoge Schaal (VAS-schaal), die bestond uit een lijnstuk van 10 centimeter, aangeven met een kruisje in welke mate zij zich op die manier voelden.

Individuele verschillen in hechting werden gemeten aan de hand van de Nederlandstalige vertaling van de ECR-revised (Fraley, Waller, & Brennan, 2000; ECR-R-NL, Buysse & Dewitte, 2004). Deze vragenlijst bevat 36 items die verwijzen naar de twee hechtingsdimensies, angstige hechting en vermijdende hechting, die verondersteld worden aan de basis te liggen van de verschillende hechtingsstijlen in de volwassenheid (Brennan et al., 1998). Voor elke deelnemer waren er twee hechtingsscores, het gemiddelde op de subschaal Angst en het gemiddelde op de subschaal Vermijding. Onderzoek heeft aangetoond dat deze vragenlijst intern consistent en adequaat is in termen van constructvaliditeit (Brennan et al., 1998). In de huidige steekproef waren de Cronbach's alfa's hoog voor de Angstige subschaal ($\alpha = .89$) en voor de Vermijdende subschaal ($\alpha = .87$). Zoals aanbevolen, vroegen wij aan onze deelnemers om hun primaire hechtingsfiguur in gedachten te houden tijdens het invullen van deze vragenlijst.

Ook trekangst werd gemeten via de Trekangst (trait anxiety) subschaal van de STAI (State-Trait Anxiety Inventory; Spielberger et al., 1983). Deelnemers moesten aanduiden op een vierpuntenschaal in welke mate zij akkoord gingen met 20 items over de cognitieve, emotionele en gedragsmatige componenten van angst. De STAI werd reeds gevalideerd. De Cronbach's alfa van de Trekangst subschaal was hoog ($\alpha = .87$) in de huidige streekpoef.

2.2.2 Stimulusmateriaal

De stimuli voor de NAP-taak waren samengesteld uit 7 categorieën van woorden (zie Bijlage 2): 24 algemeen bedreigende woorden (bv. ziekte, moord, foltering), 24 algemeen positieve woorden (bv. plezier, gelukkig, humor), 12 hechtingsgerelateerde bedreigende woorden (bv. eenzaam, scheiding, verwerping), 12 hechtingsgerelateerde positieve woorden (bv. liefde, steun, nabijheid), 12 egogeorieënteerde bedreigende woorden (bv. onbekwaam, mislukking, waardeloos), 12 egogeorieënteerde positieve woorden (bv. intelligent, bekwaam, aantrekkelijk) en 32 neutrale woorden (bv. keuken, balpen, lichtknop). Deze woorden werden geselecteerd uit de algemene hechtingsliteratuur. De stimuli werden gepresenteerd in zwarte en grijze hoofdletters in het lettertype Arial met een lettergrootte 38 op een witte achtergrond. De taak was geprogrammeerd met het INQUISIT Milliseconds software pakket (INQUISIT 2.01, 2005) en werd getoond op een Pentium II computer met een 15 inch kleurenmonitor.

2.3 Procedure

De deelnemers ondertekenden eerst het formulier voor geïnformeerde toestemming. Daarna werd hen gevraagd een vragenlijst in te vullen die hun huidige gemoedstoestand beoogde te meten (VAS-schaal). Vervolgens gingen zij op een afstand van ongeveer 60 centimeter van het computerscherm zitten. Instructies op het computerscherm informeerden hen dat ze zouden deelnemen aan een 20-minuten durende aandachtstaak waarbij woorden moeten geclassificeerd worden op basis van hun valentie. In het begin van de taak werd aan de deelnemers gevraagd de instructies op het computerscherm te lezen. Er werd hen uitgelegd dat er eerst een oefenfase zou komen, gevolgd door een

testfase. De taak bestond uit 24 trials (i.e., 12 primetrials en 12 testtrials) in de oefenfase, gevolgd door 192 trials (i.e., 96 primetrials en 96 testtrials) in de testfase, die in een gerandomiseerde volgorde werden aangeboden. Voor elke prime- en testtrial verscheen er een fixatiekruis in het midden van het computerscherm gedurende een periode van 1000 ms. In elke trial werden twee woorden aangeboden, waarbij telkens één woord boven het ander gerepresenteerd werd en in elke trial werd de ruimtelijke positie van het target- en distractorwoord gerandomiseerd aangeboden. De woorden verdwenen pas nadat de deelnemers hadden gereageerd. De tijd tussen twee trials bedroeg 1000 ms. Verder werd hen uitgelegd dat er tegelijk twee woorden zouden verschijnen in een verschillende kleur. Daarbij werd hen gevraagd de valentie van het target woord (aangeduid door de kleur) te evalueren en het distractor woord te negeren. Deelnemers moesten zo snel en zo accuraat mogelijk drukken op één van twee toetsen van het AZERTY-toetsenbord: de q-toets met de linkerwijsvinger en de m-toets met de rechterwijsvinger. Zowel de respons cue (zwart of grijs) als de toewijzing van de toets (m of q) waren gecontrabalanceerd tussen subjecten. Na de negatieve affectieve primingtaak werd opnieuw de VAS-schaal afgenomen en ze vulden voor de eerste maal de STAI en de ECR-R-NL in.

De tweede afname verliep op een gelijkaardige manier als de eerste afname. Er werd aan de deelnemers gevraagd om de VAS-schaal in te vullen vooraleer ze aan de computertaak begonnen. De instructies voor de negatieve affectieve primingtaak waren dezelfde als tijdens de eerste afname. Proefpersonen die tijdens de eerste fase de taak kregen met hechtingsgerelateerde woorden, kregen tijdens de tweede fase de NAP-taak met egogeorieerde woorden. Omgekeerd, kregen deelnemers die tijdens de eerste fase de taak met egogeorieerde woorden hadden uitgevoerd, in de tweede fase de taak met hechtingsgerelateerde woorden. Na de negatieve affectieve primingtaak vulden de deelnemers opnieuw de VAS-schaal in. Tenslotte kregen deelnemers op het einde van de tweede afname geld voor beide deelnames.

3 RESULTATEN

Statistische NAP-analyses

Zoals eerder beschreven werden er twee NAP-taken afgenomen, één taak bestond uit egogeorieënteerde en algemeen bedreigende of positieve woorden, de andere taak bestond uit hechtingsgerelateerde en algemeen bedreigende of positieve woorden. De analyses werden uitgevoerd met SPSS 16.0.

3.1 Algemene NAP-effecten

a) Egogeorieënteerde bedreiging

De reactietijden op de prime- en testtrials werden geregistreerd, maar enkel de testtrials werden in rekening genomen voor de analyses. Extreme responstijden (onder 300 ms en boven 2000 ms) werden beschouwd als outliers en werden bijgevolg niet opgenomen in de analyses. Bovendien werden enkel de correcte trials geanalyseerd.

Om na te gaan of er algemene NAP-effecten waren, werd aan de hand van de reactietijden op de testtrials een 4 (Valentie: egogeorieënteerde bedreiging, algemene bedreiging, egogeorieënteerd positief en algemeen positief) x 2 (Conditie: experimenteel, controle) repeated measures ANOVA uitgevoerd met Valentie en Conditie als within-subject factoren. Deze analyse resulteerde in een significant hoofdeffect voor Valentie, $F(3,46) = 24.18$, $p < .001$, waarbij subjecten sneller reageerden op algemeen positieve stimuli ($M = 695$ ms) dan op algemeen bedreigende stimuli ($M = 725$ ms), egogeorieënteerde positieve stimuli ($M = 732$ ms) en egogeorieënteerde bedreigende stimuli ($M = 751$ ms). Er werd ook een hoofdeffect gevonden voor Conditie, $F(1,48) = 4.84$, $p < .05$. De gemiddelde responstijden tonen dat de reactietijden in de experimentele conditie ($M = 731$ ms) trager zijn dan in de controleconditie ($M = 721$ ms). Dit wijst op een NAP-effect en op een succesvolle inhibitie van affectief materiaal. De interactie Valentie x Conditie was eveneens significant, $F(3,46) = 3.33$, $p < .05$. In Tabel 2 worden de gemiddelde reactietijden en bijhorende standaarddeviaties in ms op targetwoorden in de testtrials weergegeven in functie van het trialtype en de conditie.

Tabel 2

Gemiddelde reactietijden (in ms) en standaarddeviaties tijdens de testtrials van de NAP-taak in functie van het trialtype en de primingconditie

Trialtype	Conditie	M	SD
Egogeoriënteerde bedreiging	Experimenteel	748	109
	Controle	754	122
Algemene bedreiging	Experimenteel	730	125
	Controle	720	114
Egogeoriënteerd positief	Experimenteel	745	117
	Controle	719	121
Algemeen positief	Experimenteel	701	112
	Controle	690	115

b) Hechtingsgerelateerde bedreiging

Om na te gaan of er algemene NAP-effecten waren, werden de reactietijden onderworpen aan een 4 (Valentie: hechtingsgerelateerde bedreiging, algemene bedreiging, hechtingsgerelateerd positief en algemeen positief) x 2 (Conditie: experimenteel, controle) repeated measures ANOVA met Valentie en Conditie als within-subject factoren. Deze analyse resulteerde in een significant hoofdeffect voor Valentie, $F(3,46) = 53.06$, $p < .001$, waarbij subjecten sneller reageerden op algemeen positieve stimuli ($M = 691$ ms) dan op algemeen bedreigende stimuli ($M = 724$ ms), hechtingsgerelateerde positieve stimuli ($M = 740$ ms) en hechtingsgerelateerde bedreigende stimuli ($M = 790$ ms). Er werd ook een hoofdeffect gevonden voor Conditie, $F(1,48) = 5.92$, $p < .05$. De gemiddelde responstijden tonen dat de reactietijden in de experimentele conditie ($M = 742$ ms) trager zijn dan in de controleconditie ($M = 731$ ms), wat wijst op een NAP-effect en op een succesvolle inhibitie van affectief materiaal. De interactie Valentie x Conditie was niet significant ($F < 1$). In Tabel 3 worden de gemiddelde reactietijden en bijhorende standaarddeviaties

in ms op targetwoorden in de testtrials weergegeven in functie van het trialtype en de conditie.

Tabel 3

Gemiddelde reactietijden (in ms) en standaarddeviaties tijdens de testtrials van de NAP-taak in functie van het trialtype en de primingconditie

Trialtype	Conditie	M	SD
Hechtingsgerelateerde bedreiging	Experimenteel	801	140
	Controle	780	136
Algemene bedreiging	Experimenteel	733	125
	Controle	715	104
Hechtingsgerelateerd positief	Experimenteel	736	122
	Controle	744	136
Algemeen positief	Experimenteel	698	119
	Controle	685	113

3.2 Volgorde-effecten

a) Egogeorieënteerde bedreiging

We onderzochten of de volgorde waarin de twee NAP-taken werden afgenomen (i.e., deelnemers voerden eerst een NAP-taak uit met egogeorieënteerde woorden en vervolgens een taak met hechtingsgerelateerde woorden of omgekeerd) een invloed had op de geobserveerde NAP-effecten. Er werd aan de hand van de reactietijden opnieuw een 4 (Valentie: egogeorieënteerde bedreiging, algemene bedreiging, egogeorieënteerd positief en algemeen positief) x 2 (Conditie: experimenteel, controle) repeated measures ANOVA uitgevoerd met Valentie en Conditie als within-subject factoren, maar nu werd de afnamevolgorde ingevoerd als between-subject factor. Deze analyse toonde dat de tweewegsinteracties, Valentie x Volgorde en Conditie x Volgorde, en de driewegsinteractie Valentie x Conditie x Volgorde niet significant waren (alle F 's < 1).

Dit wijst erop dat de volgorde waarin de twee NAP-taken werden afgenomen geen invloed heeft gehad op de NAP-effecten binnen deze NAP-taak (i.e., met egogeorieënteerde woorden).

b) Hechttingsgerelateerde bedreiging

Dezelfde analyse als hierboven beschreven, werd uitgevoerd op de NAP-taak met hechttingsgerelateerde woorden. Deze analyse toonde dat de tweewegsinteracties, Valentie x Volgorde en Conditie x Volgorde, en de driewegsinteractie Valentie x Conditie x Volgorde niet significant waren (alle F 's < 1). Dit wijst erop dat de afnamevolgorde van de twee NAP-taken geen invloed gehad heeft op de NAP-effecten binnen de NAP-taak met hechttingsgerelateerde woorden.

3.3 Individuele Verschillen in Hechting en Inhibitie

a) Egogeorieënteerde bedreiging

Er werd een bivariate correlatieanalyse uitgevoerd om het verband na te gaan tussen de hechtingsscores (i.e., scores op angstige en vermijdende hechtingsdimensie), STAI-scores en de vier NAP-scores (egogeorieënteerde bedreiging, algemene bedreiging, egogeorieënteerd positief en algemeen positief). De NAP-scores werden berekend door de gemiddelde reactietijden op de experimentele condities in de testtrials af te trekken van de gemiddelde reactietijden op de controlecondities in de testtrials (RT experimentele conditie – RT controle conditie). Positieve waarden representeren vertraagde reactietijden in de experimentele conditie in vergelijking met de controleconditie en wijzen op een goede inhibitie van informatie. Negatieve waarden representeren versnelde reactietijden in de experimentele conditie en wijzen op een gebrekkige inhibitie van informatie. Tabel 4 toont dat geen enkele correlatie statistisch significant was (alle p 's $> .05$). In het huidige onderzoek werd dus geen verband gevonden tussen een specifieke hechtingsdimensie en inhibitie voor bedreigende informatie wanneer de stimuli gerelateerd waren aan egogeorieënteerde en algemene bedreigingen. Er werd ook geen verband gevonden tussen een specifieke

hechtingsdimensie en inhibitie voor positieve stimuli. Verder werd er geen verband gevonden tussen de STAI-scores en de vier NAP-scores. De analyse toonde wel een significant en positief verband tussen de STAI-scores (trekangst) en hechtingsangst ($r = .59, p < .01$) enerzijds en de STAI-scores en hechtingsvermijding ($r = .40, p < .01$) anderzijds.

Tabel 4

Pearson correlatiecoëfficiënten tussen inhibitiescores (NAP-scores), STAI-scores en hechtingsdimensies in functie van het trialtype

NAP-score	Hechtingsangst	Hechtingsvermijding	Trekangst
Egogeoriënteerde bedreiging	-.03	-.16	-.14
Algemene bedreiging	.14	-.07	.25
Egogeoriënteerd positief	-.16	-.13	-.20
Algemeen positief	-.01	.04	.01

Er werd vervolgens een partiële correlatieanalyse uitgevoerd om te onderzoeken of er statistisch significante correlaties gevonden kunnen worden tussen hechtingsangst en hechtingsvermijding en de vier NAP-scores (egogeoriënteerde bedreiging, algemene bedreiging, egogeoriënteerd positief en algemeen positief) wanneer gecontroleerd wordt voor Trekangst (STAI-scores). Deze analyse leverde geen statistisch significante correlaties op (alle p 's $> .05$).

b) Hechtingsgerelateerde bedreiging

We onderzochten het verband tussen de hechtingsscores (i.e., scores op angstige en vermijdende hechtingsdimensie), STAI-scores en de vier NAP-scores (hechtingsgerelateerde bedreiging, algemene bedreiging, hechtingsgerelateerd positief en algemeen positief) aan de hand van een bivariate correlatieanalyse. Tabel 5 toont geen statistisch significante correlaties tussen de hechtingsdimensies en de vier NAP-scores (alle p 's $> .05$). In dit onderzoek werd dus geen verband gevonden tussen

een specifieke hechtingsdimensie en inhibitie voor bedreigende informatie wanneer de stimuli gerelateerd waren aan hechtingsgerelateerde en algemene bedreigingen. Er werd ook geen verband gevonden tussen een specifieke hechtingsdimensie en inhibitie voor positieve stimuli. Deze analyse toonde wel een significante en positieve correlatie tussen Trekangst en de NAP-score van algemeen bedreigende woorden, $r = .38, p < .01$; deze correlatie geeft aan dat een hogere score op trekangst samenhangt met een goede inhibitie voor algemeen bedreigende woorden. Tenslotte was er een significante en positieve correlatie tussen de STAI-scores (trekangst) en hechtingsangst ($r = .59, p < .01$) enerzijds en de STAI-scores en hechtingsvermijding ($r = .40, p < .01$) anderzijds.

Tabel 5

Pearson correlatiecoëfficiënten tussen inhibitiescores (NAP-scores), STAI-scores en hechtingsdimensies in functie van het trialtype

NAP-score	Hechtingsangst	Hechtingsvermijding	Trekangst
Hechtingsgerelateerde bedreiging	-.01	-.09	-.05
Algemene bedreiging	.04	-.04	.38**
Hechtingsgerelateerd positief	.07	.04	-.14
Algemeen positief	-.19	.04	-.04

** $p < .01$

Er werd vervolgens een partiële correlatieanalyse uitgevoerd om te onderzoeken of er statistisch significante correlaties gevonden kunnen worden tussen hechtingsangst en hechtingsvermijding en de vier NAP-scores (hechtingsgerelateerde bedreiging, algemene bedreiging, hechtingsgerelateerd positief en algemeen positief) wanneer gecontroleerd wordt voor Trekangst (STAI-scores). Deze analyse leverde geen statistisch significante correlaties op (alle p 's $> .05$).

3.4 Gemoedsverschillen Voor en Na de NAP-taak

a) Egogeorieënteerde bedreiging

Om te onderzoeken of er verschillen waren in de gemoedstoestand van subjecten voor en na de afname van de NAP-taak met egogeorieënteerde bedreigende en positieve woorden, werd een Paired samples t-test uitgevoerd met de gemiddelde scores op negatieve gemoedswoorden, positieve gemoedswoorden, alsook met de gemiddelde score op de algemene gemoedstoestand van alle subjecten voor en na de afname van de NAP-taak. Deze analyse toonde dat de lagere gemiddelde score op positieve gemoedswoorden na de NAP-taak, in vergelijking met de score voor de afname, een statistisch significant verschil was, $t(50) = 3.53, p < .01$. Met andere woorden, individuen rapporteerden een minder positief gemoed na de taak. De hogere gemiddelde score op negatieve gemoedswoorden na de NAP-taak was eveneens significant, $t(50) = -1.99, p = .05$; individuen voelden zich negatiever na de taak. Verder werd er ook een statistisch significant verschil gevonden in de gemiddelde score op de globale gemoedstoestand voor en na de afname van de NAP-taak, $t(50) = 2.99, p < .01$. Individuen voelden zich dus in het algemeen minder positief na deze NAP-taak.

Tenslotte onderzochten we de relatie tussen de NAP-scores, de hechtingsdimensies en de veranderingen in gemoedstoestand van subjecten. We voerden een bivariate correlatieanalyse uit met de vier NAP-scores, de twee hechtingsdimensies en de gemiddelde verschillen van negatieve en positieve gemoedswoorden en de gemiddelde verschillen op de algemene gemoedstoestand. In Tabel 6 wordt een overzicht gegeven van deze correlaties. Hier kan vooreerst opgemerkt worden dat de twee subschalen van de ECR-R, angstige en vermijdende hechting, significant gerelateerd waren ($r = .44, p < .01$). Wat betreft de correlatie tussen de NAP-scores, was er een significante en positieve correlatie tussen de NAP-score van egogeorieënteerde bedreigende woorden en het NAP-effect van algemeen positieve woorden, $r = .29, p < .05$ en er was ook een significante en negatieve correlatie tussen het NAP-effect van algemeen bedreigende woorden en het NAP-effect van egogeorieënteerde positieve woorden, $r = -.32, p < .05$. Deze analyse toonde geen verband tussen de hechtingsscores

van angst en vermijding en de gemiddelde verschilscores met betrekking tot gemoedstoestand ($p > .05$). Deze analyse toonde wel een significant en positief verband tussen het NAP-effect van egogeorieënteerde positieve woorden en de gemiddelde verschilscore van de globale gemoedstoestand, $r = .29$, $p < .05$; dit wijst erop dat een goede inhibitie van egogeorieënteerde positieve woorden samenhangt met een minder positieve algemene gemoedstoestand. Verder werden er nog significante en negatieve correlaties gevonden tussen de gemiddelde verschilscore van negatieve gemoedswoorden en de gemiddelde verschilscore van positieve gemoedswoorden ($r = -.41$, $p < .01$) en tussen de gemiddelde verschilscore van negatieve gemoedswoorden en de gemiddelde verschilscore van de globale gemoedstoestand ($r = -.66$, $p < .01$). Tenslotte toonde deze analyse een significant en positief verband tussen de gemiddelde verschilscore van positieve gemoedswoorden en de gemiddelde verschilscore van de globale gemoedstoestand, $r = .57$, $p < .01$.

Tabel 6

Pearson correlatiecoëfficiënten tussen de NAP-scores, de hechtingsdimensies en verschillen in de gemoedstoestand

	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Egogeorieënteerde bedreiging	-.08	.22	.29*	-.03	-.16	.19	-.26	-.07
2. Algemene bedreiging		-.32*	.05	.14	-.07	-.05	.08	.03
3. Egogeorieënteerd positief			-.08	-.16	-.13	-.25	-.03	.29*
4. Algemeen positief				-.01	.04	.22	-.17	-.09
5. Hechtingsangst					.44**	.10	-.05	-.22
6. Hechtingsvermijding						.12	-.05	-.12
7. Negatief gemoed							-.41**	-.66**
8. Positief gemoed								.57**
9. Globaal gemoed								

* $p < .05$; ** $p < .01$

b) Hechtingsgerelateerde bedreiging

Om te onderzoeken of er verschillen waren in de gemoedstoestand van subjecten voor en na de afname van de NAP-taak met hechtingsgerelateerde bedreigende en positieve woorden, werd een Paired samples t-test uitgevoerd met de gemiddelde scores op negatieve gemoedswoorden, positieve gemoedswoorden, alsook met de gemiddelde algemene gemoedsscore van alle subjecten voor en na de afname van de NAP-taak. Deze analyse toonde dat de lagere gemiddelde score op positieve gemoedswoorden na de NAP-taak, in vergelijking met de score voor de afname, een statistisch significant verschil was, $t(50) = 2.12, p < .05$. De analyse toonde ook een statistisch significant verschil in de gemiddelde score op algemene gemoedstoestand voor en na de afname van de NAP-taak, $t(50) = 2.08, p < .05$; dit wijst erop dat individuen zich in het algemeen minder positief voelden na deze taak. De gemiddelde verschillscore op de negatieve gemoedswoorden was niet significant ($t < 1$).

Tenslotte onderzochten we de relatie tussen de vier NAP-scores, de hechtingsdimensies en de gemoedstoestand van subjecten. We voerden een bivariate correlatieanalyse uit met de NAP-scores, de twee hechtingsdimensies en de gemiddelde verschillscores van negatieve en positieve gemoedswoorden en de gemiddelde verschillscore op de algemene gemoedstoestand. In Tabel 7 wordt een overzicht gegeven van deze correlaties. Ook hier kan opgemerkt worden dat de subschalen van de ECR-R, angstige en vermijdende hechting, significant gecorreleerd waren met elkaar ($r = .44, p < .01$). Deze analyse toonde dat er een significant en positief verband was tussen het NAP-effect van algemeen positieve woorden en de gemiddelde verschillscore van de algemene gemoedstoestand ($r = .28, p < .05$). Verder was er ook een significant en negatief verband tussen de gemiddelde verschillscore van negatieve gemoedswoorden en de gemiddelde verschillscore van positieve gemoedswoorden ($r = -.51, p < .01$).

Tabel 7

Pearson correlatiecoëfficiënten tussen de NAP-scores, de hechtingsdimensies en verschillen in de gemoedstoestand

	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Hechtingsgerelateerde bedreiging	.19	-.10	-.09	-.01	-.09	-.08	-.02	.06
2. Algemene bedreiging		.07	.05	.04	-.04	-.07	.17	.17
3. Hechtingsgerelateerd positief			-.00	.07	.04	-.23	.18	-.09
4. Algemeen positief				-.19	.04	-.19	.11	.28*
5. Hechtingsangst					.44**	.15	-.23	.08
6. Hechtingsvermijding						.07	-.11	-.00
7. Negatief gemoed							-.51**	-.00
8. Positief gemoed								.03
9. Globaal gemoed								

* $p < .05$; ** $p < .01$

3.5 De Relatie tussen Beide NAP-taken

De laatste analyse die werd uitgevoerd was een bivariate correlatieanalyse tussen de NAP-scores van beide NAP-taken. Tabel 8 toont dat de NAP-scores van algemeen bedreigende woorden op beide taken significant en positief gecorreleerd waren met elkaar, $r = .30$, $p < .05$; een goede inhibitie van algemeen bedreigende stimuli in de ene NAP-taak hangt significant samen met een goede inhibitie van algemeen bedreigende woorden in de andere NAP-taak. Er was ook een significante en negatieve correlatie tussen de NAP-score van algemeen bedreigende woorden op de ene NAP-taak en de NAP-score van algemeen positieve woorden op de andere NAP-taak, $r = -.29$, $p < .05$. Verder was er een significante en positieve correlatie tussen het NAP-effect van hechtingsgerelateerde bedreigende stimuli en het NAP-effect van egogeorieerde positieve woorden ($r = .39$, $p < .01$); een goede inhibitie van hechtingsgerelateerde woorden in de NAP-taak met hechtingsgerelateerde stimuli, hangt significant samen met een goede inhibitie van egogeorieerde positieve woorden in de NAP-taak met

egogeorieerde stimuli. Verder was er ook een significante en negatieve correlatie tussen het NAP-effect van hechtingsgerelateerde positieve woorden en het NAP-effect van algemeen positieve woorden in de NAP-taak met egogeorieerde stimuli ($r = -.38$, $p < .01$). Tenslotte was er binnen de NAP-taak met egogeorieerde woorden een significante en positieve correlatie tussen de NAP-score van egogeorieerde bedreigende woorden en het NAP-effect van algemeen positieve woorden, $r = .29$, $p < .05$ enerzijds, en een significante en negatieve correlatie tussen het NAP-effect van algemeen bedreigende woorden en het NAP-effect van egogeorieerde positieve woorden, $r = -.32$, $p < .05$.

Tabel 8

Pearson correlatiecoëfficiënten tussen beide NAP-taken

NAP-score	2	3	4	5	6	7	8
1. Hechtingsgerelateerde bedreiging	.19	-.10	-.09	.01	-.13	.39**	-.18
2. Algemene bedreiging		.07	.05	-.08	.30*	-.20	-.29*
3. Hechtingsgerelateerd positief			-.00	-.14	-.02	.03	-.38**
4. Algemeen positief				.05	-.27	.00	-.23
5. Egogeorieerde bedreiging					-.08	.22	.29*
6. Algemene bedreiging						-.32*	.05
7. Egogeorieerd positief							-.08
8. Algemeen positief							

Noot. * $p < .05$; ** $p < .01$; 1-4: NAP-taak met hechtingsgerelateerde stimuli; 5-8: NAP-taak met egogeorieerde stimuli.

4 DISCUSSIE

4.1 Bespreking van de Resultaten en Suggesties voor Toekomstig Onderzoek

Een belangrijke assumptie van de hechtingstheorie is dat relationele ervaringen van individuen uit het verleden opgeslagen worden in mentale representaties. Eens deze representaties automatisch geactiveerd zijn in een hechtingsrelevante context, hebben ze een directe impact op gedrag en affectieve en cognitieve processen. Vele aspecten van deze werkmodellen worden verondersteld automatisch en onbewust te werken. Binnen de hechtingstheorie krijgen (automatische) aandachtsprocessen een belangrijke rol toebedeeld. Ze zouden namelijk een invloed uitoefenen op de activering en regulering van het hechtingssysteem. Ondanks deze centrale theoretische rol van selectieve aandacht is het verband tussen aandachtsprocessen en hechting totnogtoe weinig onderzocht. Bovendien hebben de enkele studies die werden uitgevoerd, de theoretische predictie, namelijk dat angstig en vermijdend gehechte individuen verschillen in aandachtsprocessen, niet kunnen bevestigen. Binnen de huidige studie onderzochten we daarom een ander aspect van selectieve aandacht, namelijk aandachtsinhibitie, binnen de context van hechting aan de hand van een experimenteel paradigma (i.e., NAP-taak). Hoewel de rol van inhibitieprocessen uitvoerig aan bod komt in de hechtingstheorie, is dit proces tot op heden weinig onderzocht.

In de huidige studie onderzochten wij de relatie tussen individuele verschillen in hechting en inhibitie voor bedreigende stimuli. Verder exploreerden we het verband tussen hechting en inhibitie voor positieve informatie. We gebruikten daarbij stimuli die voor elke hechtingsstijl verondersteld worden betekenisvol en relevant te zijn, namelijk hechtingsgerelateerde, egogeorïenteerde en algemene positieve en bedreigende woorden. De hechtingstheorie stelt een aantal duidelijke hypothesen met betrekking tot de relatie tussen angstige en vermijdende hechting en de inhibitie van emotioneel materiaal.

We verwachten dat angstige hechting geassocieerd is met een gebrekkige inhibitie van (alle vormen van) bedreigende informatie. Angstig gehechte individuen worden getypeerd door een hechtingssysteem dat chronisch geactiveerd is. De onderliggende werking van hyperactiverende strategieën leiden er onder andere toe dat hoog angstig

gehechte individuen vigilant zijn voor bedreigingen voor het zelf en de hechtingsrelatie en moeite hebben met het onderdrukken van hechtingsgerelateerde zorgen (Shaver & Mikulincer, 2002). Signalen die verwijzen naar verwerping (i.e., hechtingsgerelateerde bedreigingen) worden verondersteld heel bedreigend te zijn voor hen. Bovendien hebben ze een negatief model van het zelf; ze percipiëren zichzelf als incompetent om met bedreigingen om te gaan (Mikulincer & Florian, 1998). Vandaar dat we verwachten dat individuen die hoog scoren op de angstige hechtingsdimensie moeite zullen hebben met het inhiberen van hechtingsgerelateerde, algemene en egogeorieënteerde bedreigende stimuli.

We verwachten dat vermijdende hechting geassocieerd is met een goede inhibitie van potentieel bedreigende informatie. De onderliggende werking van deactiverende strategieën heeft namelijk als doel de activering van het hechtingssysteem te voorkómen. Het is dus belangrijk dat bedreigend materiaal dat ongewild het hechtingssysteem kan activeren, geïnhibeerd wordt. Echter deze inhibitieprocessen lijken selectief te werken (Mikulincer et al., 2002). Wij verwachten dat hoog vermijdend gehechte individuen geassocieerd zijn met een goede inhibitie van hechtingsgerelateerde bedreigingen. Het is namelijk binnen een hechtingscontext dat deze individuen geleerd hebben om zich niet meer te richten tot (verwerpende) hechtingsfiguren in tijden van stress en alleen om te gaan met gevoelens van onveiligheid. Ze hebben nood aan een defensief positief zelfbeeld dat krachtig genoeg is om stressgevoelens onafhankelijk aan te pakken (Mikulincer & Shaver, 2003). Stimuli die ego-relevant zijn (bv. falen, mislukken), worden dan ook verondersteld bedreigend te zijn voor (de zelfwaarde van) hoog vermijdend gehechte individuen. Vandaar dat we verwachten dat individuen die hoog scoren op de vermijdende hechtingsdimensie geassocieerd zijn met een gebrekkige inhibitie van egogeorieënteerde bedreigende stimuli en met een goede inhibitie van hechtingsgerelateerde bedreigingen. Echter, deze hypothesen vanuit de hechtingstheorie werden niet bevestigd.

Onze resultaten kunnen als volgt worden samengevat. (1) Er werd een algemeen NAP-effect gevonden voor bedreigende en positieve informatie (i.e., algemene, hechtingsgerelateerde en egogeorieënteerde stimuli). Proefpersonen vertoonden dus algemeen genomen een goede inhibitie van emotionele informatie. (2) De NAP-scores correleerden niet met de angstige en vermijdende hechtingsdimensies.

Daarnaast waren er ook andere bevindingen, die niet de hoofddoelstelling waren van dit onderzoek. (3) In de NAP-taak met hechtingsgerelateerde woorden was er een significant en positief verband tussen trekangst en de NAP-score van algemeen bedreigende woorden. Deze correlatie geeft aan dat een hogere score op trekangst samenhangt met een goede inhibitie van algemeen bedreigende woorden. (4) In beide NAP-taken rapporteerden individuen significante verschillen in de globale gemoedstoestand (i.e., ze voelden zich minder positief na de NAP-taak). Deze gemoedsverschillen waren significant gecorreleerd met de inhibitie van egogeoriënteerde positieve woorden en niet met hechtingsgerelateerde woorden. Verder waren deze gemoedsverschillen niet gecorreleerd met de hechtingsdimensies.

Aangezien er twee NAP-taken waren, werd er onderzocht of de afnamevolgorde van beide taken een effect had op de NAP-scores. Bovendien werd gecontroleerd voor trekangst. De literatuur heeft namelijk aangetoond dat er een duidelijk verband is tussen trekangst en aandachtprocessen (Williams, Watts, MacLeod, & Mathews, 1997). Trekangst was bovendien significant gecorreleerd met de angstige en de vermijdende hechtingsdimensie in de huidige studie. Door trekangst te meten bij onze proefpersonen was het mogelijk om effecten van trekangst uit te zuiveren en te onderzoeken of de gevonden correlaties niet verklaard konden worden door trekangst (i.e., hechtings-ongerelateerde bronnen van angst). Noch de afnamevolgorde, noch de scores op trekangst hadden een effect op de NAP-effecten en correlaties.

Interpretatie van de Resultaten

Een mogelijke verklaring dat we geen steun vonden voor de hypothese dat inhibitieprocessen gerelateerd zijn aan verschillen in hechting is methodologisch van aard. In de huidige studie gebruikten we namelijk een negatieve affectieve primingtaak om inhibitie voor affectief materiaal te meten. Met andere woorden, het niet vinden van inhibitieprocessen als een functie van angstige en vermijdende hechting zou gerelateerd kunnen zijn aan de taak die gebruikt werd in deze studie. Nochtans is de NAP-taak succesvol gebleken in het onderzoek naar inhibitieprocessen bij depressieve versus niet-depressieve individuen (bv. Goeleven, De Raedt, Baert, & Koster, 2006). Desalniettemin zijn er verschillende theorieën van negatieve priming die verschillen in

hun verklaringen over de onderliggende mechanismen ervan. Zonder hier in detail in te gaan op het theoretische debat rond negatieve priming, kan er in grote lijnen een onderscheid gemaakt worden tussen inhibitie- en geheugentheorieën. Inhibitietheorieën (bv. Houghton & Tipper, 1994) veronderstellen dat inhibitiemechanismen aan de basis liggen van negatieve priming. Er wordt verondersteld dat actieve inhibitie van de primetrial distractor leidt tot een vertraagde reactie op het target in de testtrial wanneer de distractor en het target hetzelfde zijn. Immers, de mentale representatie van deze distractor is nog onderdrukt op het moment dat er in de testtrial op dezelfde stimulus moet gereageerd worden. Geheugentheorieën (bv. Neill, 1997; Rothermund, Wentura, & De Houwer, 2005) stellen daarentegen dat het NAP-effect geen actieve inhibitie reflecteert. Volgens deze theorieën haalt een stimulus in de testtrial zijn laatste responsinformatie op. Wanneer een distractor uit de primetrial herhaald wordt als target in de testtrial, zal deze responsinformatie interfereren met de respons die in de testtrial vereist is. Dit zal leiden tot vertraagde reacties. Als een distractor bijvoorbeeld wordt genegeerd, dan wordt een "niet reageren"-label geassocieerd met de interne representatie van die stimulus. Wanneer een target in de testtrial gepresenteerd wordt, zal vorige informatie opgehaald worden die lijkt op het target (dit is nodig voor de herkenning). Als de vorige genegeerde distractor wordt opgehaald, dan zal het "niet reageren"-label de respons op het target vertragen. De geheugentheorie verklaart negatieve priming dus door te stellen dat de distractor stimuli succesvol geëncodeerd werden met een "niet reageren"-label. Het debat rond negatieve priming staat dus een duidelijke interpretatie van het NAP-effect in de weg en meet mogelijk andere mechanismen dan enkel inhibitie (Joormann, 2004).

De huidige studie kan wel een aanzet zijn om inhibitieprocessen in de context van hechting te onderzoeken aan de hand van andere experimentele paradigma's, bijvoorbeeld het stop-signaal paradigma (Logan, 1994). De stop-signaaltaak is een betrouwbare en valide maat voor gedragsmatige of responsinhibitie. Aan de hand van een dergelijke taak werd bijvoorbeeld aangetoond dat emotionele, arousalverhogende foto's interfereren met responsinhibitie, omdat deze stimuli de aandacht weg trekken (Verbruggen & De Houwer, 2007). Merk op dat aan de hand van een dergelijk paradigma een andere vorm van inhibitie gemeten wordt. Inhibitieprocessen zouden namelijk geclassificeerd kunnen worden in vier types van inhibitie (i.e.,

interferentiecontrole, cognitieve inhibitie, gedragsmatige of responsinhibitie en inhibitie van oogbewegingen; Nigg, 2000). Deze inhibitietypes corresponderen met verschillende fasen in de informatieverwerking. Verder kan opgemerkt worden dat er verschillende conceptualisaties zijn van inhibitie (bv. de mogelijkheid om de aandacht te richten op relevante informatie, de mogelijkheid om negatieve emotionele informatie te negeren, het onderdrukken van irrelevante informatie in het werkgeheugen). Het lijkt dus aangewezen dat toekomstig onderzoek naar inhibitieprocessen en hechting duidelijk omschrijft welke vorm van inhibitie wordt gemeten en dat gepaste taken gebruikt worden naargelang de vorm van inhibitie die men beoogt te meten.

Verder is het erkend dat NAP-effecten een lage betrouwbaarheid en een grote spreiding hebben (Friedman & Miyake, 2004). Daardoor kunnen herhaalde metingen binnen deze studie inconsistente resultaten teweeggebracht hebben. Bijvoorbeeld enkel in de NAP-taak met hechtingsgerelateerde woorden was er een significant verband tussen de score op trekangst en de NAP-effect van algemeen bedreigende woorden.

Een mogelijke verklaring dat we bijvoorbeeld geen specifiek verband vonden tussen hechtingsvermijding en inhibitie van egogeoriënteerde bedreigende woorden is dat vermijdend gehechte individuen de egogeoriënteerde woorden niet ervoeren als betekenisvol en bedreigend. Bijgevolg hadden ze geen moeite in het inhiberen van deze dreigingen. Echter in een studie van Gentzler en Kerns (2006) werden emotionele reacties gemeten volgend op interpersoonlijke en persoonlijke gebeurtenissen aan de hand van een dagboekmethode. De resultaten toonden aan dat hoog vermijdend gehechte individuen relatief intense negatieve emoties vertoonden, wanneer ze een persoonlijke (ego-relevante) negatieve gebeurtenis hadden meegemaakt (bv. falen op school). Ze rapporteerden dergelijke emoties echter niet na interpersoonlijke (hechtingsrelevante) negatieve gebeurtenissen. Egogeoriënteerde gebeurtenissen lijken dus een hoge bedreigende waarde te hebben voor vermijdend gehechte individuen. We konden dus verwachten dat deze individuen moeite zouden hebben met het inhiberen van egogeoriënteerde bedreigingen (i.e., deze individuen zullen moeite hebben met het niet toewijzen van de aandacht aan deze woorden).

De afwezigheid van een verband tussen inhibitie en de vermijdende hechtingsdimensie, kunnen we linken aan de onderzoeksbevindingen van Baldwin en

Kay (2006). In hun studie gebruikten zij een klassieke conditioneringsprocedure. Daarin werd een toon gekoppeld aan goedkeurende feedback (gezichten die aanvaarding uitdrukken) en een andere toon aan afwijzende feedback (gezichten die verwerping uitdrukken). Wanneer proefpersonen deze verschillende tonen op een later tijdstip horen, zullen zij verschillende verwachtingen hebben met betrekking tot de uitkomst van deze tonen (namelijk verwachtingen over sociale verwerping ofwel over goedkeuring). Er wordt echter verwacht dat sommige individuen deze contingenties zullen leren en andere individuen deze zullen negeren of inhiberen. Vervolgens kregen proefpersonen een lexicale beslissingstaak met verwerpende, sociaal goedkeurende en (positieve en negatieve) niet-interpersoonlijke woorden. In tegenstelling tot wat vorig onderzoek en de hechtingstheorie suggereren, is het de mate van hechtingsangst dat geassocieerd is met de inhibitie van verwerping-gerelateerde woorden: laag angstig gehechte individuen reageren trager op verwerping-gerelateerde woorden ongeacht welke toon wordt aangeboden. Zij lijken dus verwachtingen over verwerping te inhiberen. Er werd geen hoofdeffect gevonden voor de vermijdende hechtingsdimensie. Wanneer een toon wordt aangeboden die verwerping voorspelt, dan is het de interactie tussen laag angstige en hoog vermijdende hechting die geassocieerd is met de inhibitie van verwerping-gerelateerde woorden. Dit wijst erop dat afwijzend-vermijdend gehechte individuen verwachtingen over verwerping inhiberen wanneer er signalen zijn die verwerping aankondigen.

Een mogelijke verklaring waarom wij een algemeen NAP-effect (i.e., een goede inhibitie) voor alle bedreigende stimuli vonden, is dat wij in het huidige onderzoek woordstimuli gebruikten. Het is mogelijk dat de gebruikte negatieve woorden niet voldoende angst en stressgevoelens (ontreddering) opwekten. Bijgevolg konden alle individuen deze woorden inhiberen (i.e., voorkómen dat de aandacht eraan toegewezen of erdoor getrokken werd). Het is namelijk beargumenteerd dat bedreigende foto's meer saillant zijn. Het is dus aangewezen om bedreigende foto's (in plaats van woorden) te gebruiken in het onderzoek naar aandachtsprocessen (Kindt & Brosschot, 1997). Maar onze centrale belangstelling om te onderzoeken of inhibitieprocessen toelaten om te differentiëren tussen vermijdend en angstig gehechte individuen en wij veronderstelden dat de inhoud van bedreigende woorden daarbij van belang is, spoorde ons aan om

woordstimuli te gebruiken. Woorden maken namelijk een precieze semantische controle mogelijk. Bovendien is het moeilijk om foto's te vinden die expliciet negatieve, bedreigende hechtings- en egogeoriënteerde ervaringen weergeven. Toekomstig onderzoek naar de relatie tussen hechting en inhibitie zou wel kunnen proberen om bedreigende foto's aan te bieden.

Verder vonden we dat een goede inhibitie van algemeen bedreigende woorden samenhangt met hoge scores op de subschaal trekangst. Dit is niet conform de predictie met betrekking tot het verband tussen hoog (trek)angstige individuen en aandachtsprocessen. Immers, volgens de aandachtscontroletheorie (Eysenck, Derakshan, Santos, & Calvo, 2007) hebben individuen die hoog scoren op trekangst een verzwakt inhibitie functioneren, vooral voor dreiginggerelateerde stimuli (en minder voor neutrale stimuli). Meerdere studies hebben steun gevonden voor deze predictie (bv. Mogg & Marden, 1990; Richards & French, 1990). Anderzijds kan de bovengenoemde onderzoeksbevinding verklaard worden aan de hand van een affectregulatie-mechanisme. Het kan zijn dat individuen die hoog scoren op trekangst gemotiveerd zijn om bedreigende woorden te inhiberen. Dit is dan een strategische poging om een angstige toestand uitgelokt door de waargenomen bedreiging te verbeteren of te "herstellen" (Clark & Isen, 1982). McFarland en Buehler (1997) vonden evidentie voor deze hypothese bij individuen die hoog trekangstig zijn (en laag vermijdend). Deze individuen herinnerden positievere levensgebeurtenissen na negatieve feedback (falen), terwijl ze na neutrale feedback negatieve levensgebeurtenissen herinnerden.

4.2 Beperkingen en Sterkte van de Studie

De studie bevat nog enkele beperkingen die in rekening moeten worden genomen en waarmee we rekening kunnen houden in de interpretatie van onze bevindingen. Een eerste punt heeft te maken met de steekproef in het huidige onderzoek. Deze bestond slechts uit 51 proefpersonen en voor twee proefpersonen ontbraken gegevens voor beide NAP-taken. Het is dus mogelijk dat door de geringe steekproefgrootte de statistische

power niet groot genoeg was om specifieke effecten (correlaties tussen hechting en inhibitie) zichtbaar te maken.

Er werd in ons onderzoek ook gebruik gemaakt van een homogene 'normale' studentenpopulatie. We moeten er dus rekening mee houden dat hoge scores op de angstige en vermijdende hechtingsdimensies relatief te interpreteren zijn (i.e., in vergelijking met de andere studenten van deze beperkte steekproef). We hebben deelnemers namelijk niet geselecteerd op basis van hun hechtingsstijl. Daardoor bevatte onze steekproef waarschijnlijk geen echt hoog angstig en hoog vermijdend gehechte individuen. Dit in combinatie met de kleine steekproefgrootte kan een bijdrage leveren voor de afwezigheid van correlaties tussen verschillen in hechting en inhibitie.

Extreem hoge scores op beide hechtingsdimensies komen vooral in klinische steekproeven voor en in steekproeven waar misbruik voorkomt (zie Shaver & Clark, 1994 voor een review) en minder in steekproeven met studenten. Toekomstig onderzoek zou dus inhibitie in relatie met individuele verschillen in hechting kunnen bestuderen in een klinische steekproef of in een grotere steekproef met individuen die op voorhand geselecteerd zijn op basis van de scores op de hechtingsdimensies.

Ondanks de beschreven beperkingen, is de huidige studie bij ons weten één van de eerste om de relatie tussen inhibitie en volwassen hechting te onderzoeken, waarbij drie types van woorden (i.e., hechtingsgerelateerde, egogeorieënteerde en algemene woorden) worden gebruikt. Het is namelijk beargumenteerd dat aandachtprocessen (en bijgevolg aandachtsinhibitie) het beste kunnen onderzocht worden aan de hand van stimuli die persoonlijk relevant zijn voor en gerelateerd zijn aan de bezorgdheden van individuen. Aandachtsprocessen worden volgens Beck (1976) voornamelijk geobserveerd voor stimuli die schema-congruent zijn (i.e., stimuli die overeenstemmen met de cognitieve schema's van individuen).

Tenslotte wil ik het klinische belang van het onderzoek naar inhibitieprocessen kort belichten. Deze processen zijn uitgebreid bestudeerd in de context van depressie en angststoornissen. Recent onderzoek heeft gewezen op de gebrekkige mogelijkheden om negatief materiaal te inhiberen bij individuen met een depressie (bv. Joormann, 2004; Goeleven, et al., 2006). Inhibitieprocessen kunnen dus een rol te spelen in het ontstaan

en instandhouden van depressies (Joormann, 2004). Daarbij aansluitend is het beargumenteerd geweest dat (Mikulincer et al., 2004) cognitieve reacties op emotionele informatie (bv. rumineren) bij angstig gehechte individuen gelijken op die van individuen met een huidige depressie. Verder onderzoek naar inhibitieprocessen in de context van hechting lijkt dus zinvol en zou een bijdrage kunnen leveren om de relatie tussen hechting en psychopathologie beter te begrijpen (Mikulincer & Shaver, 2003). Een beter begrip van de cognitieve processen die aan de basis liggen van verschillen in hechting is eveneens zinvol binnen de klinische praktijk. Immers, onderzoeksbevindingen met betrekking tot de onderliggende cognitieve processen kunnen toegepast worden om cognitieve schema's die onveilige gehechtheid in stand houden, te proberen veranderen (Baldwin & Kay, 2003).

4.3 Conclusie

Deze scriptie had tot doel om de relatie tussen individuele verschillen in hechting en inhibitie voor bedreigende informatie te onderzoeken. Bij ons weten is dit de eerste studie die dit verband onderzocht heeft aan de hand van een negatieve affectieve primingtaak met hechtingsgerelateerde, egogeoriënteerde en algemene positieve en bedreigende woordstimuli. De resultaten boden helaas geen evidentie voor de hypothesen vanuit de hechtingstheorie en het model van het hechtingsgedragssysteem van Shaver en Mikulincer (2002). Wij hopen echter dat wij met deze studie een aanzet hebben gegeven om inhibitieprocessen in de context van hechting verder te onderzoeken met andere methodologische taken en verschillende steekproeven. Vervolgonderzoek lijkt dus zinvol.

REFERENTIES

- Ainsworth, M. D. S. (1967). *Infancy in Uganda: Infant care and the growth of love*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachment beyond infancy. *American Psychologist*, *44*, 709-716.
- Ainsworth, M. D. S. (1991). Attachment and other affectional bonds across the life cycle. In C. M. Parkes, J. Stevenson-Hinde, & P. Marris (Eds.), *Attachment across the life cycle* (pp. 33-51). New York: Routledge.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: Assessed in the strange situation and at home*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Baldwin, M. W. (1992). Relational schemas and the processing of social information. *Psychological Bulletin*, *112*, 461-484.
- Baldwin, M. W., Fehr, B., Keedian, E., Seidel, M., & Thomson, D. W. (1993). An exploration of the relational schemata underlying attachment styles: Self-report and lexical decision approaches. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *19*, 746-754.
- Baldwin, M. W., & Kay, A. (2003). Adult attachment and the inhibition of rejection expectations. *Journal of Social and Clinical Psychology*, *22*, 275-293.
- Baldwin, M. W., Keelan, J. P. R., Fehr, B., Enns, V., & Koh-Rangarajoo, E. (1996). Social cognitive conceptualization of attachment working models: Availability and accessibility effects. *Journal of Personality and Social Psychology*, *71*, 94-104.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, *7*, 147-178.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults. A test of four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, *61*, 226-244.
- Beck, A. T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. New York: International Universities Press.
- Birnbaum, G. E., Orr, I., Mikulincer, M., & Florian, V. (1997). When marriage breaks up: Does attachment style contribute to coping and mental health? *Journal of Social and Personal Relationships*, *14*, 643-654.

- Bowlby, J. (1982/1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment (2nd ed.)*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1979). *The making and breaking of affectional bonds*. London: Tavistock.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Vol. 3. Loss: Sadness and depression*. New York: Basic books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Clinical applications of attachment theory*. London: Routledge.
- Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 46-76). London: Guilford Press.
- Buyse, A., & Dewitte, M. (2004). Nederlandse vertaling van de Experiences in Close Relationships Scale-revised. *Unpublished manuscript*, Ghent University.
- Cassidy, J. (1999). The nature of the child's ties. In J. Cassidy, & P. R., Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 3-20). New York: Guilford Press.
- Cassidy, J., & Kobak, R. R. (1988). Avoidance and its relationship with other defensive processes. In J. Belsky & T. Nezworski (Eds.), *Clinical implications of attachment* (pp. 300-323). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Clark, M. S., & Isen, A. M. (1982). Toward understanding the relationship between feeling states and social behavior. In A. H. Hastorf & A. M. Isen (Eds.), *Cognitive social psychology* (pp. 73–108). New York: Elsevier.
- Collins, N. L. (1996). Working models of attachment: Implications for explanation, emotion, and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, *71*, 810-832.
- Collins, N. L., & Allard, L. M. (2001). Cognitive representations of attachment: The content and function of working models. In G. J. O. Fletcher & M. S. Clark (Eds.), *Blackwell handbook of social psychology: Vol. 2. Interpersonal processes* (pp. 60-85). London: Blackwell.
- Collins, N. L., Ford, M., Guichard, A., & Allard, L. M. (2006). Working models of attachment and attribution processes in intimate relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *32*, 201-219.

- Collins, N. L., Guichard, A. C., Ford, M. B., & Feeney, B. C. (2004). Working models of attachment: New developments and emerging themes. In W. S. Rholes & J. A. Simpson (Eds.), *Adult attachment: Theory, research, and clinical implications* (pp. 196-239). New York: Guilford Press.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1994). Cognitive representations of adult attachment: The structure and function of working models. In K. Bartholomew & D. Perlman (Eds.) *Advances in personal relationships, Vol. 5: Attachment processes in adulthood* (pp. 53-90). London: Jessica Kingsley, Inc.
- Dalrymple-Alford, E. C., & Budayr, B. (1966). Examination of some aspects of the Stroop colour-word test. *Perceptual and Motor Skills*, 23, 1211-1214.
- Dewitte M., Koster E. H. W., De Houwer J., & Buysse, A. (2007). Attentive processing of threat and adult attachment: a dot-probe study. *Behaviour research and therapy*, 45, 1307-1317.
- Dozier, M., & Kobak, R. R. (1992). Psychophysiology in attachment interviews: Converging evidence for deactivating strategies. *Child Development*, 63, 1473-1480.
- Eysenck, M. W., Derakshan, N., Santos, R. & Calvo, M. G. (2007). Anxiety and Cognitive Performance: Attentional Control Theory. *Emotion*, 2, 336-353.
- Fraley, R. C. (2002). Attachment stability from infancy to adulthood: Meta-analysis and dynamic modeling of developmental mechanisms. *Personality and Social Psychology Review*, 6, 123-151.
- Fraley, R. C., Davis, K. E., & Shaver, P. R. (1998). Dismissing-avoidance and the defensive organization of emotion, cognition, and behavior. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 249-279). New York: Guilford Press.
- Fraley, R. C., Garner, J. P., & Shaver, P. R. (2000). Adult attachment and the defensive regulation of attention and memory: Examining the role of preemptive and postemptive defensive processes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 816-826.
- Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (1997). Adult attachment and the suppression of unwanted thoughts. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 1080-1091.

- Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (1998). Airport separation: A naturalistic study of adult attachment dynamics in separating couples. *Journal of Personality and Social Psychology, 75*, 1198-1212.
- Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology, 4*, 132-154.
- Fraley, R. C., & Waller, N. G. (1998). Adult attachment patterns: A test of the typological model. In J. A. Simpson & W.S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp.77-114). New York: Guilford Press.
- Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*, 350-365.
- Friedman, N. P., & Miyake, A. (2004). The relations among inhibition and interference control functions: A latent-variable analysis. *Journal of Experimental Psychology: General, 133*, 101-135.
- Frith, C. D. (1979). Consciousness, information processing and schizophrenia. *British Journal of Psychiatry, 134*, 225-235.
- George, C., Kaplan, N., & Main, M. (1985). *The Adult Attachment Interview*. Unpublished manuscript, Department of Psychology, University of California, Berkeley.
- Gentzler, A. L. & Kerns, K. A. (2006). Adult attachment and memory of emotional reactions to negative and positive events. *Cognition and Emotion, 1*, 20-42.
- Gillath, O., Mikulincer, M., Fitzsimons, G. M., Shaver, P. R., Schachner, D. A., & Bargh, J. A. (2006). Automatic activation of attachment-related goals. *Personality and Social Psychology Bulletin, 32*, 1375-1388.
- Goeleven, E., De Raedt, R., Baert, S., & Koster, E. H. W. (2006). Deficient inhibition of emotional information in depression. *Journal of Affective Disorders, 93*, 149–157.
- Greenwald, A. G. (1972). Evidence for both perceptual filtering and response suppression for rejected messages in selective attention. *Journal of General Psychology, CIV-CV*, 870-893.

- Griffin, D., & Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology, 67*, 430-445.
- Hasher, L., Stoltzfus, E. R., Zacks, R. T., & Rympa, B. (1991). Age and inhibition. *Journal of Experimental Psychology: Learning, memory, and Cognition, 17*, 163-169.
- Hasher, L., & Zacks, R. T. (1988). Working memory, comprehension and aging: a review and a new view. In G. H. Bower (Ed.), *The psychology of learning and motivation* (pp. 193-225). San Diego, CA: Academic Press.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology, 59*, 511-524.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry, 5*, 1-22.
- Houghton, G., & Tipper, S. P. (1994). A model of inhibitory mechanisms in selective attention. In D. Dagenbach & T. H. Carr (Eds.), *Inhibitory processes in attention, memory, and language* (pp. 53-112). San Diego, CA: Academic Press.
- Joormann, J. (2004). Attentional bias in dysphoria: The role of inhibitory processes. *Cognition and Emotion, 18*, 125-147.
- Joormann, J. (2006). Differential effects of rumination and dysphoria on the inhibition of irrelevant emotional material: Evidence from a negative priming task. *Cognitive Research and Therapy, 30*, 149-160.
- Kindt, M., & Brosschot, J. F. (1997). Phobia-related cognitive bias for pictorial and linguistic stimuli. *Journal of Abnormal Psychology, 106*, 644-648.
- Kirsh, S. J., & Cassidy, J. (1997). Preschoolers attention to and memory for attachment-relevant information. *Child Development, 68*, 1143-1153.
- Klohnen, E. C., & Bera, S. (1998). Behavioral and experiential patterns of avoidantly and securely attached woman across adulthood: A 31-year longitudinal perspective. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*, 211-223.
- Lang, P. J., Bradley, M. M., & Cuthbert, B. N. (1997). Motivated attention: Affect, activation and action. In P. J. Lang, R. F. Simons, & M. T. Balaban (Eds.), *Attention and orienting: Sensory and motivational processes* (pp. 97-135). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

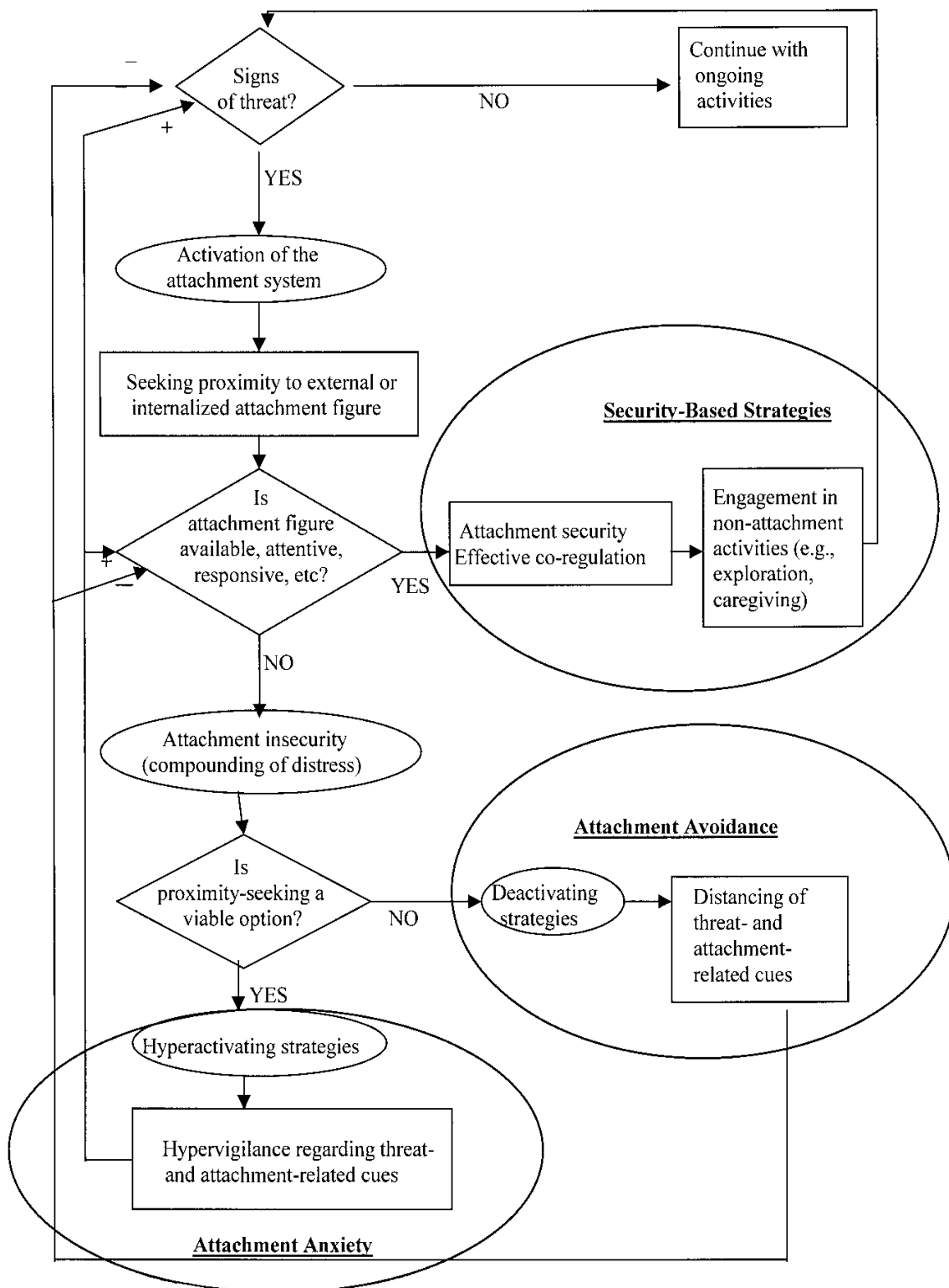
- Logan, G. D. (1994). On the ability to inhibit thought and action: A users' guide to the stop-signal paradigm. In: D. Dagenbach & T. H. Carr (Eds). *Inhibitory processes in attention, memory and language* (pp. 189-239). San Diego, CA: Academic Press.
- Main, M. (1990). Cross-cultural studies of attachment organization: Recent studies, changing methodologies and the concept of conditional strategies. *Human Development, 33*, 48-61.
- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 50*, 66-104.
- McFarland, C., & Buehler, R. (1997). Negative affective states and the motivated retrieval of positive life events: The role of affect acknowledgment. *Journal of Personality and Social Psychology, 73*, 200–214.
- Mickelson, K. D., Kessler, R. C., & Shaver, P. R. (1997). Adult attachment in a nationally representative sample. *Journal of Personality and Social Psychology, 73*, 1092-1106.
- Mikulincer, M. (1997). Adult attachment style and information processing: Individual differences in curiosity and cognitive closure. *Journal of Personality and Social Psychology, 72*, 1217-1230.
- Mikulincer, M. (1998). Adult attachment style and affect regulation: Strategic variations in self-appraisals. *Journal of Personality and Social Psychology, 75*, 420-435.
- Mikulincer, M., Birnbaum, G., Woddis, D., & Nachmias, O. (2000). Stress and accessibility of proximity-related thoughts: Exploring the normative and intraindividual components of attachment theory. *Journal of Personality and Social Psychology, 77*, 710-725.
- Mikulincer, M., Dolev, T., & Shaver, P. R. (2004). Attachment-Related strategies during thought-suppression: Ironic rebounds and vulnerable self-representations. *Journal of Personality and Social Psychology, 87*, 940-956.
- Mikulincer, M., & Florian, V. (1995). Appraisal and coping with a real-life stressful situation: The contribution of attachment styles. *Personality and Social Psychology Bulletin, 21*, 408-416.
- Mikulincer, M., & Florian, V. (1998). The relationship between adult attachment styles and emotional and cognitive reactions to stressful events. In J. A. Simpson & W. S.

- Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 143-165). New York: Guilford Press.
- Mikulincer, M., & Florian, V. (1999). Maternal-fetal bonding, coping strategies, and mental health during pregnancy - The contribution of attachment style. *Journal of Social and Clinical Psychology, 18*, 255-276.
- Mikulincer, M., Gillath, O., & Shaver, P. R. (2002). Activation of the attachment system in adulthood: threat-related primes increase the accessibility of mental representations of attachment figures. *Journal of Personality and Social Psychology, 83*, 881-895.
- Mikulincer, M., & Orbach, I. (1995). Attachment styles and repressive defensiveness: The accessibility and architecture of affective memories. *Journal of Personality and Social Psychology, 68*, 917-925.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2003). The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes. In M. P. Zanna (Eds.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 35). San Diego: Academic Press.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2005). Attachment theory and emotions in close relationships: Exploring the attachment-related dynamics of emotional reactions to relational events. *Personal Relationships, 12*, 149-168.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R., & Pereg, D. (2003). Attachment theory and affect regulation: The dynamics, development, and cognitive consequences of attachment-related strategies. *Motivation and Emotion, 27*, 77-102.
- Mogg, K., & Bradley, B. P. (1998). A cognitive-motivational analysis of anxiety. *Behaviour Research and Therapy, 36*, 809-848.
- Mogg, K., Bradley, B. P., Dixon, C., Fisher, S., Twelftree, H., & McWilliams, A. (2000). Trait anxiety, defensiveness and selective processing of threat: An investigation using two measures of attentional bias. *Personality and Individual Differences, 28*, 1063-1077.
- Mogg, K., & Marden, B. (1990). Processing of emotional information in anxious subjects. *British Journal of Clinical Psychology, 29*, 227-229.

- Neill, W. T. (1997). Episodic retrieval in negative priming and repetition priming. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, *23*, 1291-1305.
- Neill, W. T., Valdes, L. A., & Terry, K. M. (1995). Selective attention and the inhibitory control of cognition. In F. N. Dempster & C. J. Brainerd (Eds.), *Interference and inhibition in cognition* (pp. 207-261). San Diego, CA: Academic Press.
- Nigg, J. T. (2000). On inhibition/disinhibition in developmental psychopathology: Views from cognitive and personality psychology and a working inhibition taxonomy. *Psychological Bulletin*, *126*, 220–246.
- Pietromonaco, P. R., & Barrett, L. F. (2000). The internal working models concept: What do we really know about the self in relation to the others? *Review of General Psychology*, *4*, 155-175.
- Richards, A., & French, C. C. (1990). Central versus peripheral presentation of stimuli in an emotional Stroop task. *Anxiety Research*, *3*, 41–49.
- Rothermund, K., Wentura, D., & De Houwer, J. (2005). Retrieval of incidental stimulusresponse associations as a source of negative priming. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, *31*, 482-495.
- Shaver, P. R., & Clark, C. L. (1994). The psychodynamics of adult romantic attachment. In J. M. Masling & R. F. Bornstein (Eds.), *Empirical perspectives on object relations theories* (pp. 105-156). Washington, DC: American Psychological Association.
- Shaver, P. R., & Hazan, C. (1993). Adult romantic attachment: Theory and evidence. In D. Perlman & W. Jones (Eds.), *Advances in personal relationships* (pp.29-70). London: Jessica Kingsley.
- Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2002). Attachment-related psychodynamics. *Attachment and Human Development*, *4*, 133-161.
- Stroop, J. R. (1938). Studies of interference in serial verbal reactions. *Journal of Experimental Psychology*, *14*, 25-39.
- Spielberger, C. D., Gorsuch, R. L., Lushene, R., Vagg, P. R., & Jacobs, G. A. (1983). *Manual for the State-Trait Anxiety Inventory*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.

- Tipper, S. P. (1985). The negative priming effect: inhibitory priming by ignored objects. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology*, 37A, 571-590.
- Tipper, S. P., Bourque, T. A., Anderson, S. H., & Brehaut, J. C. (1989). Mechanisms of attention: A developmental study. *Journal of Experimental Child Psychology*, 48, 353-378.
- Verbruggen, F. & De Houwer, J. (2007). Do emotional stimuli interfere with response inhibition? Evidence from the stop signal paradigm. *Cognition and Emotion*, 21, 391-403.
- Wentura, D. (1999). Activation and inhibition of affective information. Evidence for negative priming in the evaluation task. *Cognition and Emotion*, 13, 65-91.
- Williams, J. M. G., Mathews, A., & MacLeod, C. (1996). The emotional stroop task and psychopathology. *Psychological Bulletin*, 120, 3-24.
- Williams, J. M. G., Watts, F. N., MacLeod, C. & Mathews, A. (1997). *Cognitive psychology and emotional disorders (2nd)*. Oxford, England: John Wiley & Sons.
- Zeijlmans van Emmichoven, I. A., Van IJzendoorn, M. H., de Ruiter, C., & Brosschot, J. F. (2003). Selective processing of threatening information: Effects of attachment representation and anxiety disorder on attention and memory. *Development and Psychopathology*, 15, 219-237.

Bijlage 1

Figuur 1. Het hechtingsgedragssysteem (Shaver & Mikulincer, 2002; Mikulincer & Shaver, 2003)

Bijlage 2

Stimulusmateriaal Negatieve Affectieve Primingtaak

A. NAP-taak met egogeorieënteerde en algemene bedreigende en positieve stimuli

Egogeorieënteerde bedreigende woorden

Primetrial: Distractor: falen, mislukking, waardeloos, incompetent

Target: minderwaardig, verliezer, kritiek, onbekwaam

Testtrial: Target: belediging, onwetend, vernedering, nutteloos

Algemeen bedreigende woorden

Primetrial: Distractor: ziekte, verdriet, gevaarlijk, ongeval

Target: tumor, verstikking, angstig, gangster

Testtrial: Target: koorts, aanranding, oorlog, begrafenis

Egogeorieënteerde positieve woorden

Primetrial: Distractor: competent, intelligent, succesvol, geslaagd

Target: snugger, bekwaam, aantrekkelijk, efficiënt

Testtrial: Target: waardevol, aangenaam, geliefd, volmaakt

Algemeen positieve woorden

Primetrial: Distractor: verjaardag, warmte, feest, vakantie

Target: lente, bloemen, zonneschijn, muziek

Testtrial: Target: schoonheid, verrassing, cadeau, grappig

Neutrale woorden

Testtrial: Distractor: stadhuis, wandtegel, vierkant, woordenboek,
domein, prikbord, driehoek, staanlamp,
telefoon, potlood, waterkoker, badkamer,
lavabo, gordijn, spatiebalk, scherm

B. NAP-taak met hechtingsgerelateerde en algemeen bedreigende en positieve stimuli

Hechtingsgerelateerde bedreigende woorden

Primetrial: Distractor: kwetsend, scheiding, verwerping, afstandelijk

Target: onverschillig, verlaten, genegeerd, isolatie

Testtrial: Target: eenzaamheid, liefdeloos, ruzie, ontrouw

Algemeen bedreigende woorden

Primetrial: Distractor: moord, marteling, pijnlijk, bedreiging

Target: vernieling, foltering, gevecht, bommen

Testtrial: Target: kanker, verkrachting, infectie, misdaad

Hechtingsgerelateerde positieve woorden

Primetrial: Distractor: steun, nabijheid, intimiteit, vertrouwen

Target: liefde, genegenheid, troostend, romantiek

Testtrial: Target: eerlijkheid, knuffel, omhelzing, begrijpend

Algemeen positieve woorden

Primetrial: Distractor: gelukkig, geschenk, gezondheid, zomer

Target: prettig, zacht, bloemen, tevreden

Testtrial: Target: plezier, fantastisch, lachen, humor

Neutrale woorden

Testtrial: Distractor: meubelen, lichtknop, paperclip, volgende,

keuken, balpen, vloeibaar, luidspreker,

papier, magazine, verrekijker, elleboog,

autoweg, lijnstuk, deurmat, salontafel
